

”ETTEI KUKAAN JÄÄ YKSIN”

**Mannerheimin Lastensuojeluliiton tukioppilastoiminnan
merkitys nuorten yksinäisyyteen**

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Hyvinvointiosaamisen yksikkö, Sosiaalialan koulutus

Syksy, 2018

Ann-Mari Lainio

Sosiaalialan koulutus

Visamäen korkeakoulukeskus, Hyvinvointiosaamisen yksikkö

Tekijä	Ann-Mari Lainio	Vuosi 2018
Työn nimi	”ETTEI KUKAAN JÄÄ YKSIN” - Mannerheimin Lastensuojeluliiton tukioppilastoiminnan merkitys nuorten yksinäisyyteen	
Työn ohjaaja	Päivi Veikkola	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää tukioppilastoiminnan merkitystä nuorten yksinäisyyden kokemukseen. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten nuoret havaitsevat yksinäisyyttä kouluympäristössään, kuinka tukioppilastoiminnassa mukana olevat nuoret kokevat tukioppilastoiminnan ryhmäytymismenetelmät ja miten tukioppilastoiminta on tukenut nuorten osallisuutta. Tavoitteena oli tuottaa hyödyllistä tietoa, jonka ansiosta tukioppilastoimintaa voidaan tulevaisuudessa kehittää yhä yhdenvertaisemmaksi ja monipuolisemmaksi.

Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistyksen ja erään eteläsuomalaisen koulun kuudesluokkalaisten kanssa syksyllä 2018. Tutkimusote oli laadullinen. Tutkimusmenetelmänä käytettiin Webropol-kyselyä. Webropol-kysely sisälsi sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Tutkimusaineistoja käsiteltiin aineistolähtöisellä sisällönanalyyksimenetelmällä. Vastauksia kertyi 131 kappaletta.

Webropol-kyselyn vastausten perusteella vastaajat kokevat tukioppilastoiminnalla olevan merkitystä nuorten yksinäisyyden kokemuksiin sekä ryhmän kehittymiseen ja osallisuuteen. Vaikkakin enemmistö vastaajista oli sitä mieltä, että tukioppilastoiminta ei varsinaisesti edistänyt ystävyssuhteiden solmimista koulussa.

Tutkimukseen osallistuneista oppilaista suurin osa oli tyytyväinen sosiaalisiin suhteisiinsa eikä tuntenut yksinäisyyttä kouluympäristössä. Tutkimuksesta saatujen vastausten mukaan kouluun on kiva mennä ja siellä on mukava olla. Koululaiset tunnistavat koulussa ryhmän ulkopuolelle jäävän nuoren ja tietävät kuinka toimia kyseisessä tilanteessa.

Avainsanat Tukioppilastoiminta, nuoruus, ryhmäytyminen, yksinäisyys, MLL

Sivut 49 sivua, joista liitteitä 9 sivua

Degree Programme in Social Services
Visamäki University Center, School of Wellbeing

Author	Ann-Mari Lainio	Year 2018
Subject	The importance of peer support activities of Mannerheim League for Child Welfare in tackling the loneliness of young people	
Supervisors	Päivi Veikkola	

ABSTRACT

The purpose of the Bachelor's thesis was to examine the significance of peer support activities for young people experiencing loneliness. The aim of the study was to find out how young people perceive loneliness in their school environment, what the young people who have been involved in the peer support activity think of the group-building methods and how the student support activities have supported the involvement of young people. The aim was to produce useful information, which would enable further development of the peer support activities to be even more equal and versatile in the future.

The thesis was produced in cooperation with the local association of the Mannerheim League for Child Welfare in Lahti and sixth graders of a school in southern Finland in autumn 2018. The research was qualitative. As a research method, a Webropol survey was used. The Webropol survey contained both closed and open-ended questions. The research material was processed using a material-based content analysis method. 131 replies to the questionnaire were received.

Based on the answers to the Webropol survey, the respondents find that the peer support activities have an impact on young people's experiences of loneliness as well as on group development and inclusion. Although the vast majority of respondents felt that peer support activities did not actually help to establish friendships at school.

Most of the students surveyed were satisfied with their social relations and did not feel lonely in the school environment. According to the respondents, it is nice to go to school and they enjoy being at school. The students will recognize if someone is left outside of the group and they know how to act in that situation.

Keywords Peer support activities, youth, group building, loneliness, Mannerheim League for Child welfare

Pages 49 pages including appendices 9 page

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO.....	2
2.1	Organisaatio	3
2.2	Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys	3
3	TUKIOPPILASTOIMINTA	4
3.1	Tukioppilastoiminnan tavoitteet.....	5
3.2	Tukioppilaat.....	5
3.3	Tukioppilaiden koulutus	6
3.4	Tukioppilasohjaaja.....	6
4	NUORUUSIKÄ.....	7
4.1	Nuoruusiän kehitystehtävät.....	8
4.2	Nuorten sosiaaliset suhteet	8
5	NUORTEN OSALLISUUS JA RYHMÄ	10
5.1	Sosiaalinen osallisuus	10
5.2	Ryhmän perustehtävä	11
5.3	Ryhmän elinkaari.....	11
5.3	Ryhmäyttäminen	12
6	YKSINÄISYYS.....	13
6.1	Sosiaalinen yksinäisyys.....	14
6.2	Emotionaalinen yksinäisyys.....	15
6.3	Nuorten yksinäisyys.....	16
7	TUTKIMUS, TOTEUTUS JA TARKOITUS.....	17
7.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	17
7.2	Tutkimuksen kohderyhmä	17
7.3	Tutkimusmenetelmät	18
7.4	Aineistonhankinta ja analysointi	19
7.5	Tutkimuksen luottavuus, pätevyys ja eettisyys	21
7.6	Aiemmat tutkimukset.....	22
8	TUTKIMUSTULOKSET	24
8.1	Tukioppilaat ja tukioppilastoiminta	25
8.2	Ryhmäytyminen	28
8.3	Yksinäisyys ja kaverisuhteet koulussa	31
9	YHTEENVETO TULOXSISTA.....	35
10	POHDINTA.....	36
	LÄHTEET	38

Liitteet

Liite 1 Tutkimuslupahakemus

Liite 2 Kyselylomake

1 JOHDANTO

Nuorten maailmassa kaverisuhteilla on erittäin tärkeä arvo. Kun nuorella on toimivia kaveri- ja ystävyysuhteita, niin hänen identiteettinsä muodostuu tasapainoisemmaksi ja sosiaaliset taidot kasvavat vuorovaikutuksessa sekä yksinäisyys vähenee. Kaverisuhteet eivät valitettavasti ole itsestäänselvyyttä nuoren elämässä. Kaverisuhteiden ollessa kunnossa monet asiat näyttävät mukavammassa valossa. Kouluun on mukava tulla ja opiskelminen on kivaa, kun rinnalla on mukavia kavereita.

Kouluikäisistä lapsista ja nuorista yksinäisiä on kymmenestä kahteenkymmeneen prosenttiin. Toiset saattavat olla yksinäisiä aivan lapsesta asti ja toiset taas kokevat yksinäisyyttä hetkittäin. Yksinäisyyskokemuksen kesto ja monimuotoisuus vaihtelee riippuen monesta tekijästä, mutta yksinäisyys jättää oman jälkensä mieleen ja aivojen rakenteisiin. Kaikissa ikäluokissa on yksinäisiä, mutta melkoisen paljon heitä esiintyy erityisesti lasten ja nuorten keskuudessa. (Junttila 2015, 29-30.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton tukioppilastoiminnalla on tarkoitus tukea oppilaiden kaverisuhteita koulussa. Tukioppilastoiminnan punainen lanka on vertaistuen tarjoaminen nuorelta nuorelle. Vertaistuella tarkoitetaan sitä, että samankaltaisessa tilanteessa olleet oppilaat auttavat sopeutumaan uuteen tilanteeseen uusia oppilaita. Tukioppilas saattaa havaita koulussa olevia tulehtuneita tilanteita ja aistia konflikteja paremmin kuin opettajat. (MLL visio 2024.)

Yksinäisyys on aikamme ajankohtaisempia aiheita ja mielestäni se on myös yhteiskunnallisesti hyvin merkittävä. Lasten ja nuorten yksinäisyys on lähes viikoittain nostettu esiin eri medioissa. Koulun tehtävänä on mahdollistaa nuorelle ympäristö, jossa nuori uskaltaa olla oma itsensä ja kertoa omista asioistaan sekä saada osakseen myönteistä huomiota. On hyvin tärkeää kiinnittää huomiota nuorten asenteisiin sekä käyttäytymiseen, ennaltaehkäisyyn ja varhaisen puuttumisen näkökulmasta. (Saari 2016, 163.)

Opinnäytetyön aihevalintaan vaikutti merkittävästi oma kiinnostus lasten- ja nuorten yksinäisyyteen. Yksinäisyys on hyvin moniulotteinen asia, joka koskettaa lähes jokaista meistä jossain elämän vaiheessa. Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia, miten tukioppilastoiminta vaikuttaa nuorten yksinäisyyden kokemukseen. Tutkimuksen teoriaosiossa käsitelen Mannerheimin Lastensuojeluliiton toimintaa valtakunnallisesti sekä paikallisesti. Käsitelen myös tukioppilastoimintaa, ryhmäytymistä, osallisuutta ja yksinäisyyttä. Teoria osuuden jälkeen kerron tutkimuksen vaiheista ja tutkimustuloksista sekä tutkimuskysymysten perusteella tehdystä tutkimusanalyysistä.

2 MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) on avoin kansalaisjärjestö, joka toimii vapaaehtoistyön mahdollistajana sekä kolmannen sektorin palveluntarjoajana. Mannerheimin Lastensuojeluliitto haluaa toimia arjen asiantuntija ja tuen kehittäjänä sekä vahvana yhteiskunnallisena vaikuttajana. MLL rakentaa yhdessä yhteistyökumppaneidensa kanssa lapsiystävällistä yhteiskuntaa, jossa lapsia ja lapsuutta arvostetaan ja jossa johtajuutuksena toimii toive siitä, että kaikki yhdessä kantavat vastuunsa lasten hyvinvoinnista. (MLL visio 2024.)

Toiminta sai alkunsa, kun Kenraali Mannerheimin sisar Sophie Mannerheim aloitti työt lasten ja äitien olojen kohentamiseksi. Myöhemmin Marsalkka Mannerheim, Erik Mandelin ja Arvo Ylppö liittyivät Sophie Mannerheimin kanssa Lastensuojeluliiton avainhenkilöiksi ja alkoivat kehittää neuvolaverkostoa Suomeen. Tärkeä virstanpylväs liiton perustamisajatukselle oli dosentti Arvo Ylpön saaminen mukaan toimintaan. Sophie ja Carl Gustaf Mannerheim, Erik Mandelin sekä Arvo Ylppö päättivät perustaa vuonna 1920 kansalaisjärjestön, jonka nimeksi annettiin Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014.)

Alla oleva Carl Gustaf Mannerheimin perustamisjulistus on Mannerheimin Lastensuojeluliiton syntymänperusta vuonna 1920:

- - "Maamme tulevaisuus riippumattomana valtiona, sen sisäisen rauhan ja sen kehitys sivistyneenä yhteiskuntana vaativat meitä kasvattamaan sen koko nuorison hyväksi kansalaisiksi, ja siksipä en epäile, että kaikki ne, jotka tässä maassa tahtovat elää, yhtyvät minuun ja koko voimallaan tukevat tässä kehotuksessa esitettyä lastensuojelujärjestöä. Tämä järjestö on ulotettava yli koko Suomennimen, jokaiselle paikkakunnalle on sille perustettava paikallisyhdistyksiä, joita yhtenäisen ohjelman mukaan johtaa keskuskomitea. Tämän työn päämääränä olkoon, että jok`ainoa Suomen lapsi äidinkohdusta lähtien ja kautta kasvinaikana saa oikeutetun osan siitä hellyydestä ja huolenpidosta, joka yksinään voi laskea lujan pohjan heidän kehitykselleen hyväksi ja hyödyllisiksi kansalaisiksi. Tätä tarkoitusta varten on Helsingissä perustettu liitto Suomen lasten suojelemiseksi, ja pyydän minä kaikkia Suomen naisia ja miehiä ottamaan tämän oikean asian sydämenasiak-

seen ja kaikin voimin tukemaan sitä”. (MLL Lahden yhdistys 90 vuotta lapsen puolesta historiikki 2011.)

Tänä päivänäkin Mannerheimin Lastensuojeluliiton ajatus on edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia Suomessa (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014).

2.1 Organisaatio

Mannerheimin Lastensuojeluliiton organisaatio muodostuu keskusjärjestöstä, piirijärjestöistä ja paikallisyhdistyksistä. Toimintaa ohjaa keskusjärjestö Helsingistä käsin. Piirijärjestöt ja paikallisyhdistykset toimivat itsenäisesti ja heillä on päätäntävalta hallintoaan ja taloushallintoaan nähden.

Toimintaa linjaa kolmen vuoden välein kokoontuva liittokokous. Liittokokouksessa hyväksytään toimintasuunnitelma seuraavaksi kolmivuotiskaudeksi. Piirijärjestöjä on Suomessa 10. Mannerheimin Lastensuojeluliitolla on 558 paikallisyhdistystä. Mannerheimin Lastensuojeluliitolla on noin 92 000 jäsentä. Mannerheimin Lastensuojeluliiton työn virstapylväänä ovat liiton perustamisjulistus, säännöt, MLL:n suunta 2024 ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014; MLL:n suuntana 2024, 4.)

2.2 Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry on Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallisyhdistys, joka on perustettu vuonna 1921. Lahden yhdistys kuuluu Hämeen piirin toimialueeseen. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää lahtelaisten lasten, nuorten ja lapsiperheiden perusturvallisuutta sekä hyvinvointia ja tervettä kehitystä. Yhdistys järjestää käytännön toimintaa ja vaikuttaa paikalliseen päätöksentekoon lapsi- ja perhepoliittisissa kysymyksissä. Yhdistyksen visio on olla tunnistettu ja tunnustettu palveluntarjoaja sekä vahva paikallinen lapsi- ja perhepolitiikan vaikuttaja. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistyksen toimintakertomus 2017.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja MLL Lahden yhdistyksen keskeisiä arvoja ovat:

- Lapsen ja lapsuuden arvostus
- Yhteisvastuu
- Inhimillisyys
- Yhdenvertaisuus
- Sukupolvia yhdistävä tekijä

Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja MLL Lahden yhdistyksen keskeisiä periaatteita ovat:

- Avoimuus
- Ilo
- Kumppanuus
- Osallisuus
- Arjen arvostus (MLL Lahden yhdistyksen toimintakertomus 2017.)

3 TUKIOPPILASTOIMINTA

Mannerheimin Lastensuojeluliiton perusta on lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin kohentaminen. Mannerheimin nuorisotyössä korostuu nuorten oman aktiivisuuden vahvistaminen ja sosiaalisten taitojen kehittäminen. Mannerheimin Lastensuojeluliiton yhteistyö koulujen kanssa keskityy peruskouluihin. Tukioppilastoiminta on ollut toimintamuotona useiden vuosien ajan, ja koskettanut toimintaa liki 14 000 tukioppilaaseen neljäskymmenessä vuodessa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014; Helenius, Pihlaja & Tallgren 2014, 1-2.)

Tukioppilastoimintamalli on kotiutettu Suomeen Yhdysvalloista. Tukioppilastoiminta on pyörähtänyt käyntiin vuonna 1972 pääkaupunkiseudulla, josta se on laajentunut kattamaan koko Suomen. Toiminto käynnistyi tuolloin Helsingissä päihdevalistuksena, taustalla ajatus päihdevalistuksen toimivuudesta nuorelta toiselle nuorelle. Tällä hetkellä tukioppilastoiminta on juurrutettu noin 90 prosenttiin yläkouluista. Keväällä 2018 koulutettiin 120 uutta tukioppilasta jatkamaan tukioppilasperinteitä Lahdessa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014; Salomaa 2018.)

Tukioppilastoiminnan eräs toimintamuoto on kummiluokkatoiminta. Ajatuksena on, että tukioppilaat toimivat nuorempien oppilaiden apuna. Yläkoulussa kummioppilaat toimivat seiskaluokkalaisten kummeina. Kummiluokat valitaan keväällä ja syksyllä tukioppilaat ovat toimintavalmiudessa. Toimintaa kummiluokille rakentavat tukioppilaat yhdessä ohjaajan kanssa. Kun uudet yläkoululaiset aloittavat koulunsa, kummit toimivat apuna ja oppaina. He auttavat uusia oppilaita tutustumaan kouluun ja sen tapoihin. Kummit järjestävät myös yhteistä mukavaa toimintaa, joka auttaa uusia oppilaita ryhmäytymään. (Tallgren & Toukonen, 2014, 27.)

Tukioppilaiden toimintaan kuuluu uusien yläkoululaisten vastaanottaminen ja ryhmäyttäminen. Välituntitoiminta on osa tukioppilaiden tärkeää tehtävää. Erilaisten tapahtumien suunnittelu ja järjestäminen esimerkiksi kummiluokkien pikkujoulut, ystäväpäivän ohjelma sekä kummiluokkatunnit ovat osa tukioppilaiden organisoimia tapahtumia. Uusien tukioppilaiden valitseminen ja peruskoulutus sisältyvät myös olennaisesti tukioppilai-

den tehtäviin. On tärkeää muistaa, että tukioppilastoiminta ei ole tarkoitettu ratkaisemaan koulussa esiintyviä vakavia ongelmia, niitä varten on erikseen olemassa esimerkiksi oppilashuoltoryhmä. (MLL tukioppilasta toimintaopas 2014.)

3.1 Tukioppilastoiminnan tavoitteet

Tukioppilastoiminnan perusajatuksena on tavoitella hyvinvoivaa koulua kaikille nuorille. Tavoitteet ovat koulukohtaisia ja ne ovat myös aikaan sidottuja, joten tavoitteet voivat muuttua vuosittain. Tukioppilastoiminnan tavoitteena on tarjota koululaisille mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa omien asioiden hoitoon ja myötävaikuttaa koululaisten keskinäisiin suhteisiin. Arvot ohjaavat myös tukioppilastoimintaa. Arvoihin vaikuttavat MLL:n arvot sekä koulun omat arvot. (Helenius ym. 2014, 2-3.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on säädellyt tukioppilastoiminnan tavoitteet. Tavoitteet perustuvat perusopetuslakiin (1998, 2 pykälä), jonka mukaan --”perusopetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuullisen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja”. (Helenius ym. 2014, 3.)

Tukioppilastoiminnan tavoitteet koostuvat neljästä pääkohdasta ja lukuisista pienemmistä alatavoitteista. Tukioppilaiden tavoitteena on kannustaa oppilaita huomioivaan kanssakäymiseen, ja rohkaista yhteishengen synnyttämistä. On tärkeää luoda oppilaille turvallinen oppimisympäristö, jossa jokaisella on mahdollisuus tuntea olevansa turvassa sekä olla rohkeasti oma itsensä. Turvallisuuden kokemus nuorella lisää oppimishalukkuutta ja -kokemusta. Tukioppilastoiminnan ajatuksena on luoda nuorille vaikuttamismahdollisuuksia omaan elämäänsä ja kehittää osallisuuden kokemusta koulumaailmassa. Nuoret oppivat tasavertaisuusajattelua ja saavat uskoa siihen, että heillä on vaikuttamismahdollisuuksia omaan elämäänsä sekä oppivat samalla vastuunottoa. (Helenius ym. 2014, 3-4.)

Yksi toiminnan tärkeimmistä tavoitteista on ennaltaehkäisy pyrkimys ehkäistä kiusaamista, torjua yksinäisyyttä ja kaikenlaista epämurkuvaa käyttäytymistä. Kun oppilailla on yhteinen ajatus siitä, millainen on mukava koulu, niin silloin on jouhevaa mieltä yhdessä yhteisiä sääntöjä ja sitä millaista käytöstä ei meidän koulussa sallita sekä miten voimme lopettaa epätoivotun käytöksen. Tavoitteena on myös tukea nuoren kehittymistä yksilönä. Ajatuksena nuoren sosiaalisten taitojen vahvistaminen ja empatiakyvyn kasvattaminen sekä tukea heitä aktiivisina toimijoina ja tekijöinä omassa ympäristössään. (Helenius ym. 2014, 3-5.)

3.2 Tukioppilaat

Tukioppilaat ovat vapaaehtoisia oppilaita, jotka haluavat edistää koulu yhteisöä ja olla vertaistukena muille oppilaille. Tukioppilaaksi voi ryhtyä kuka

tahansa nuori, joka on kiinnostunut toimimaan koulu yhteisön ja koululaisten yhteiseksi hyväksi. Tukioppilaiden määrä vaihtelee kouluittain ja vuosittain. Toivottavaa on, että tukioppilaissa olisi sekä tyttöjä että poikia. On rikkaus, jos tukioppilaina on erilaisia persoonia. Tukioppilaat ovat tavallisesti 8.-luokkalaisia, jotka koulutetaan keväällä tehtäväänsä ja syksyllä he aloittavat tärkeän tehtävänsä lukukauden alkaessa. Tukioppilaat ovat koulussa vaikuttajan roolissa, ja heitä pidetään myös esikuvina. (Helenius ym. 2014, 5.)

Tukioppilaaksi voi hakea vapaamuotoisella hakemuksella tai valmiilla hakulomakkeella. Halukkaat haastatellaan tukioppilasohjaajan ja edellisten tukioppilaiden toimesta. Tukioppilaan ei tarvitse olla kymppinoppilas, mutta hänen tulee suhtautua opiskeluun innostuneesti sekä hänen tulee arvostaa ja kunnioittaa koulun sääntöjä. Rohkeus puuttua asioihin ja uskallus näyttää hyvää esimerkkiä vaativissakin sosiaalisissa tilanteissa on hyväksi. Tukioppilaan yksi tärkeä tehtävä on olla silminä ja korvina koulu yhteisössä. (Salomaa 2018.)

3.3 Tukioppilaiden koulutus

Mannerheimin Lastensuojeluliitto kouluttaa tukioppilasohjaajia sekä tuottaa erilaista materiaalia tukioppilastoimintaan. On merkittävää, että tukioppilaat saavat laadukkaan ja perusteellisen koulutuksen tulevaan tärkeään tehtäväänsä. Koulutuksen kesto tulee olla noin 16 oppituntia. Oppituntien kesto on 45 minuuttia. MLL on laatinut tukioppilastoiminnan peruskoulutusmallin, mutta koulutus muodostuu koulun ja kouluttajan näköiseksi perusraameja noudatellen. Tukioppilaskurssi voidaan myös toteuttaa koulussa valinnaisaineena sekä osana kurssitarjontaa. (Haiminen & Salovaara 2014, 4, 13.)

Koulutuksen ajatuksena on antaa tukioppilaille hyvät lähtökohdat toimia muiden nuorten apuna ja tukena. On tärkeää, että tukioppilaat ennättävät myös tutustua toisiinsa ja mahdollisesti ryhmääntyä koulutuksen aikana. Tukioppilasohjaajalla on merkittävä rooli koulutuksen onnistumisen näkökulmasta. Ohjaajan tehtävänä on luoda ryhmään yhdenvertaisuutta ja turvallisuutta. Ohjaajan perustehtävään kuuluu välittävä läsnäolo, jossa jokainen oppilas voi olla rohkeasti oma itsensä. On suositeltavaa, että koulutuspaikka olisi oman koulun ulkopuolinen tila. Tämä mahdollistaa oppilaiden kokonaisvaltaisemman keskittymisen paremmin kuin tuttu toimintaympäristö. (Haiminen & Salovaara 2014, 4-5.)

3.4 Tukioppilasohjaaja

Tukioppilasohjaaja on aina aikuinen, joka toimii tukioppilaiden kanssa yhdessä tukioppilastoiminnassa. Tukioppilas ohjaajat ovat saaneet tehtävään

koulutuksen. Ohjaajalla on tärkeä rooli tukioppilaiden kohtaamisessa ja tukemisessa tässä merkittävässä tehtävässä. Hyvä ohjaaminen on taito, joka syntyy tekemällä ja kokeilemalla.

Tukioppilasohjaajan tehtäviin sisältyy:

- Uusien tukioppilaiden valinta yhdessä tämänhetkisten tukioppilaiden kanssa
- Tuki ja motivointi tukioppilastoiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa
- Koulutus tai koulutuksen organisointi yhdessä MLL:n kanssa
- Viestiä tukioppilastoiminnasta koulussa
- Tiedottaa toiminnasta tukioppilaiden koteihin
- Toimia koulunhenkilöstön ja tukioppilaiden välillä yhteyshenkilönä
- Yhteistyö Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa. (MLL tukioppilaan toimintaopas 2014; Lehtonen & Salovaara 2014.)

4 NUORUUSIKÄ

Nuoruus on eräs vaihe lapsuudesta aikuisuuteen. Tässä ikäkaudessa tapahtuu suuria muutoksia sekä fyysisesti että psyykkisesti. Eri kulttuureissa oletukset nuoruuden kestosta vaihtelevat. Meillä länsimaisessa kulttuurissa arvostetaan muun muassa melko varhaista itsenäistymistä, kun taasen jossain muissa maailman kulttuurissa nuoruus ikäkautta ei varsinaisesti edes tunnetta. Näissä kulttuureissa nuoruuden alkaminen luokitellaan nuoruuteen sisältyvien fyysisten muutosten alettua. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2009, 72.)

Nurmirannan ym. mukaan (2009, 72-73) nuoruusikä jaetaan kolmeen eri vaiheeseen: varhaisnuoruus, keskinuoruus ja myöhäisnuoruus. Varhaisnuoruus sijoittuu ikävuosien 11-14-vuoden välille, keskinuoruus ajoittuu noin 15-18-vuoden aikajanelle ja myöhäisnuoruus 19–22-vuoden tienoille. Nuoruuden kääntymistä aikuisuudeksi ei ole helppo rajata. Nuoruus ikää on kutsuttu elämän toiseksi mahdollisuudeksi, jos nuorella on ollut haasteita aiemmassa kehitysvaiheessa, nyt on uusi tilaisuus kohdata nämä haasteet uudelleen kehittyneempänä.

Nuoruus sijoittuu lapsuuden ja aikuisuuden välimaaston, aikuisen roolin ottaminen ja oman sukupuolen kehityksen alkaminen sijoittuvat tähän ikäkauteen. Nuori on vielä sidoksissa lapsuuden kotiinsa. Hän hakee paikkaa

itsenäisenä yksilönä, ja toisaalta hän tarvitsee vanhempien vankkumantonta tukea. (Sinkkonen 2012, 50.) Nuori toivoo elämäänsä erilaisia vapauksia. Hän ei kuitenkaan pysty näitä vielä yksin hallitsemaan ja vanhempien tehtävä on antaa nuorelle vastauksia ja selityksiä sekä selkeitä ohjeita suojellakseen lastaan. (Sinkkonen 2012, 93.) Vuorovaikutussuhteiden onnistumisella on tässä vaiheessa suuri merkitys nuoren myöhemmälle sosiaaliselle hyvinvoinnille, etenkin epäonnistumisella saattaa olla kauaskantoiset vaikutukset (Junttila 2015, 38).

4.1 Nuoruusiän kehitystehtävät

Nuoruuteen liittyy erilaisia kehitystehtäviä, joista nuoren tulee selviytyä. Kehitystehtävät ovat liitännäisiä fyysiseen kypsyymiseen, kehon hallintaan ja omaan ulkonäköön. Jotkut kehitystehtävät edustavat yhteiskunnasta lähtöisiä tavoitteita muun muassa lapsuudenkodista irtautuminen, opiskelupaikan valinta, parisuhteen solmiminen ja itsenäistyminen. (Nurmiranta ym. 2009, 76.) Yksi nuoren tärkeä kehitystehtävä on muodostaa riittävän hyvä sosiaalinen kompetenssi itselleen (Junttila 2015, 163).

Nuoren pyrkimys itsenäistyä vanhemmista saattaa synnyttää kitkaa nuoren ja vanhempien keskinäisissä väleissä. Vaikka nuoren käytös viestittää jotakin muuta, nuoret silti toivovat, että vanhemmat tukisivat heitä eikä heitä jätettäisiin pärjäämään yksin liian aikaisin. (Sinkkonen 2012, 50.)

Robert Havinghurstin mukaan kehitystehtävät voidaan luokitella sisäisiksi ja ulkoisiksi kehitystehtäviksi. Havinghurst mainitsee keskeisimmiksi kehitystehtäviksi.

- Oman kehon hyväksyntä ja käyttö
- Oman sukupuoli roolinsa omaksuminen
- Itsenäisyys suhteessa omiin vanhempiin ja muihin aikuisiin
- Kypsyys perustaa perhe
- Sosiaalinen vastuunotto (Nurmiranta ym. 2009, 76.)

Psykoanalyttisen elämänkaaritutkimuksen edustaja Erik H. Eriksonin kehitysteoriaa mukaillen nuoruuden tärkein kehitystehtävä on oman identiteetin muodostaminen. Eriksonin mukaan kolme asiaa ovat minuuden tunteen kehityksen edellytykset: yksilön eheytyminen kokonaisuudeksi, jäsenyminen aikaan ja ympäristöön. (Nurmiranta ym. 2009, 77.)

4.2 Nuorten sosiaaliset suhteet

Jokainen nuori tarvitsee ystäviä. Yksi nuoruusiän kehitystehtävistä on kasvaa ja kehittyä kykeneväksi ihmissuhteisiin. Nuoren irtaantuessa lapsuuden kodistaan, vanhemmistaan ja lapsuuden ihmissuhteista muiden nuorten tärkeys korostuu nuoren elämässä. (Nurmiranta ym. 2009, 77–79.)

Sinkkonen (Sinkkonen 2012) esittää kirjassaan, että emme voi ymmärtää nuoren irtautumista eikä itsenäistymistä, jos emme tiedä, mistä nuori irtautuu ja keistä hän itsenäistyy. Nuori, joka on lapsuudessaan saanut kokea turvallista kiinnittymistä, on vaivattomampaa itsenäistyä. Psykkinen itsenäistyminen tapahtuu nuorella hitaasti, ja vaihtelevalla tahdilla. (Sinkkonen 2012, 63.)

Tärkeää itsenäistyessä on tehdä sitä omaan tahtiinsa, jotta psykkinen työ ei jää kesken (Sinkkonen 2012, 64). Vanhemmista irrottautuminen on nuorelle kivulias, ja aikaa vaativa prosessi. Nuori tekee luopumista vanhempien hoivasta ja huolenpidosta sekä omista lapsuuden haaveista. Jotta nuori voi kiinnittyä uusiin ihmisiin, täytyy luopua kalleimmista ihmissuhteista, ja se vaatii oman surutyönsä. (Nurmiranta ym. 2009, 77.)

Nuori odottaa vanhemmiltaan edelleen kiinnostusta, mutta tässä vaiheessa kaikkein tärkeintä on olla kavereiden silmissä hyväksyty. Varhaisnuoruudessa kavereiden merkitys nousee ensiarvoisen tärkeäksi. Kiusaamiskokemukset kokemukset saattavat vahingoittaa nuorta todella ikävästi. Tämä ikäkaus on haavoittumiselle altista aikaa. Häpeän traumatisoivat kokemukset saattavat painua mielensopukoihin kovin syvälle, ja muokata nuoren minäkuva itsestä. (Sinkkonen 2012, 59.) On hyvin tärkeää nuoren psykkinen ja sosiaalisen kehityksen näkökulmasta, että he saisivat solmittua vakaita ja yhtenäisiä ystävyysuhteita tässä ikäkaudessa (Nurmiranta ym. 2009, 88).

Kouluyhteisö on nuorelle perheen jälkeen tärkein kehitysympäristö. Nuorten sosiaalistuminen tapahtuu kotona, koulussa ja harrastuksissa. Kouluissa on monenlaista nuorta osallistavaa toimintaa. Sosiaalisten taitojen ja tilanteiden harjoittaminen tapahtuu koulussa suhteessa muihin nuoriin ja aikuisiin. (Tallgren & Toukonen 2014, 40.) Kaveruussuhteet auttavat nuorta kehittämään tunne-elämän taitoja. Empatian kyky kasvaa ja kehittyy sosiaalisissa kanssakäymisissä muiden ihmisten kanssa sekä roolinotto-kyky paranee. Roolinotto-kyky on taito ajatella asioita toisen yksilön näkökulmasta. (Nurmiranta ym. 2009, 87.)

Vanhempien sosiaalinen tuki on edelleen nuorelle tärkeää. Vanhemmat tukevat ja edistävät nuoren kognitiivista ja emotionaalista kehitystä sekä vahvistavat itseluottamusta. Vanhempien tehtävä on antaa nuorelle arvoja, asenteita ja koulutusta sisältäviä tietoja. (Salmela 2006, 34–35.) Vanhempien ja nuorten väliset keskinäiset suhteet heijastavat nuoren hyvinvointiin. On tärkeää, että vanhemmat ovat läsnä ja saatavilla nuorelle, vaikka vaikuttaisikin siltä, että nuoret eivät huomasikaan vanhempiensa läsnäoloa. Yhteyden ja erillisyyden tasapainon löytäminen on yksi nuoren ja vanhempien haasteellisista tehtävistä nuoruusiässä. (Nurmiranta ym. 2012, 77.)

5 NUORTEN OSALLISUUS JA RYHMÄ

Käsitteeseen osallisuus törmäämme useasti ajassamme. Se nousee esiin niin poliitikkojen puheissa kuin myös koulujen toimintasuunnitelmissa. Mitä sitten osallisuus määritteellä tarkoitetaan. Osallisuutta on tutkittu monelta suunnalta ja useasta tulokulmasta, mutta sille ei ole pystytty tekemään yhtenäistä ja yleisesti hyväksyttyä määritelmää. (Gretschel & Kiilakoski 2007, 12.)

Eräs tapa käsitellä sekä ymmärtää lasten ja nuorten osallisuutta on liittää se syrjäytymisen ehkäisyyn. Jos nuori syrjäytyy yhteiskunnastamme, niin hän ei voi olla osallinen tähän yhteiskuntaan. (Gretschel & Kiilakoski 2007, 12.) Gretschel kuvailee osallisuutta tunteeksi, joka näyttäytyy nuorten tiedoista, tarinoista ja puhetavoista. Gretschel on alleviivannut omassa väitöskirjassaan osallisuuden olevan jokaisen ihmisen henkilökohtainen kokemus. (Gretschel 2002, 90–91.)

5.1 Sosiaalinen osallisuus

Gretschel ja Kiilakoski (Gretschel & Kiilakoski 2007, 15) ovat määritelleet osallisuuden olevan vastuunkantamista yksilön ja yhteisön toimintakyvystä sekä yhteisen tahtotilan löytämistä. Osallistamisen keinoja tulee kuunnella lasten ja nuorten näkökulmista ja mielipiteille tulee antaa arvoa. Osallistaminen on mukana oloa sekä mahdollisuutta myös vaikuttaa yhteiseen hyvinvointiin. Osallisuutta voidaan tuoda käytäntöön omassa perheessä, koulussa, harrastuksissa ja järjestötoiminnassa. Osallisuus tapahtuu toiminnan, kokemuksen ja hyväksynnän kautta.

Jokaisen ihmisen tulee kokea itsensä arvokkaaksi, ja yhteisön tulee mahdollistaa yksilön mahdollisuus osallisuuden kokemukseen, sillä kukaan ei voi olla yksin osallinen (Gretschel & Kiilakoski 2007, 12). Osallisuus ei ole niinkään yksittäinen tehtävä, vaan se on halu kunnioittaa lasten ja nuorten ajatuksia ja mielipiteitä sekä mahdollistaa heidän todellinen mahdollisuutensa toimia yhteiskunnassa (Gretschel & Kiilakoski 2007, 18).

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus olla mukana päättämässä itseään koskevista asioista sekä tulla kuulluksi. Sopimus on allekirjoitettu meillä Suomessa sekä useissa muissa valtioissa. (Unicef 2018, artikla 12–13.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton koordinoima vapaaehtoistoiminta tukee nuorten osallisuutta. Vapaaehtoiset ovat alakoulussa kummioppilaita, yläkoulussa tukioppilaita ja toisella asteella heitä kutsutaan tutoreiksi. Osallisuus on toimintaa, jossa nuoret asettavat itse omat tavoitteet. He pohtivat yhdessä ratkaisuja tilanteeseen ja tekevät itsenäisesti päätökset sekä kantavat vastuun näistä päätöksistä. Oma ehtoisuus ja vastuunjakoaminen nuorille sitouttavat toimintaan. Nuorilla tulee olla myös oikeus

omaan mielipiteeseen ja suoda vapaus ilmaista se rakentavasti. (MLL toimintakertomus 2014.)

5.2 Ryhmän perustehtävä

Ryhmässä tulee kaikkien jäsenten tietää miksi ryhmän tarkoitus ja mikä on sen perustehtävä eli miksi ryhmä on olemassa. Ryhmän tavoite on etukäteen mietitty, mutta ryhmässä tavoitteet muuttuvat ja ne määrittyvät uudelleen. Toimivassa ryhmässä on turvallista ilmaista tunteita ja antaa palautetta. Ryhmän olemassaolon peruspilareita on keskinäinen luottamus. Ryhmä syntyy, kasvaa ja kehittyy sekä loppuu aikanaan. Näitä vaiheita kuvataan ryhmän kehitysvaiheiksi. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 24–26.)

Kaukkila & Lehtonen (2007, 28) vertaa teoksessaan ”Ryhmästä enemmän” ryhmää jäävuoreen, ja ryhmädynamiikkaa sen pinnan alle jääväksi osaksi. Kopakkala (2005, 37) kertoo ryhmädynamiikan olevan ryhmän sisäinen voima, joka on hyvin iso asia yksilön kannalta. Ryhmädynamiikassa voidaan erotella valta-, tunne-, viestintä- ja normirakenne. Ryhmädynamiikkaan sisältyy myös ryhmässä syntyvä vastustus sekä defenssit.

5.3 Ryhmän elinkaari

Ryhmän ensimmäinen kehitysvaihe on ryhmäytyminen. Tässä vaiheessa laaditaan yhteisiä sääntöjä ja tehtäviä. Ryhmä on kovin riippuvainen ryhmänvetäjästä. Ryhmässä haetaan paikkoja, ja kuulostellaan rooleja. Seuraava vaihe on kuhertelu vaihe. Tässä vaiheessa on jo tehty tuttavuutta ja pahimmasta alkujännityksestä on päästy. Ryhmäläiset osoittavat kiinnostusta muita kohtaan. Tunnelma on innostunut ja jäsenet ovat melko samaa mieltä asioista. Ryhmässä alkaa tässä vaiheessa syntyä muun muassa alaryhmiä. Jossain vaiheessa ryhmän lempeä yhteiselo päättyy ja kuherruskuukausi loppuu. Ryhmässä alkaa esiintyä eriäviä mielipiteitä, ja saattaa alkaa syntyä kuppikuntia. Tukahdetut mielipiteet ja tunteet alkavat nousta pintaan ja ristiriitoja syntyy. Ryhmänohjaajaa saatetaan alkaa kyseenalais-
taa. Tämä on täysin luonnollista ja normaalia eikä kuohuntaa tarvitse pelästyä. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 24–26.)

Yhteistoiminta vaiheessa ryhmäläiset ovat löytäneet toisensa sekä hyväksyneet ryhmän yhteiset tavoitteet ja päämäärät. Kommunikointi toimii jälleen ryhmän välillä, yhteiset tavoitteet kirkastuvat ja ryhmähenki on väkevää. Ryhmä näkee erilaiset persoonallisuudet rikkautena, jota halutaan hyödyntää yhdessä. Viimeinen vaihe on luopuminen ja ero. Tämä vaihe nostattaa tunteita pintaan ja ihmiset saattavat alkaa tuntea surua sekä luopumisen tuskaa. Eräät ryhmät saattavat sopia jälleen näkemisestä, joka helpottaa luopumisen tuskaa eron hetkellä. (Kaukkila & Lehtonen, 2007, 24–26.)

5.3 Ryhmäyttäminen

Nuorelle kuuluminen ryhmään on hänen identiteetin kehittymisen kannalta tärkeää. Jokaiselle on keskeistä kuulua johonkin ryhmään ja saada hyväksyntää omalta lähiyhteisöltä. On tärkeää, että nuori kokee oman ryhmänsä turvallisenä. Hyvä ja turvallinen ilmapiiri tukee nuoren oppimista. Ryhmässä oleminen vaatii nuorelta erilaisia sosiaalisia taitoja ja kykyjä, sillä ryhmässä opetellaan toimimaan yhdessä. Ryhmässä on olemassa kaksi tavoitetta. Nämä ovat asiatavoite ja tunnetavoite. Nämä kaksi tavoitetta muodostavat yhdessä kokonaisuuden. Kumpikaan ei voi toimia yksin, vaan ne täydentävät toisiaan. (Tukioppilastoiminnan opas 2014.)

Ryhmänvetäjän hyvin oleellinen tehtävä on mahdollistaa uudessa ryhmässä jäsenten vuorovaikutuksen syntymisen. Tärkeää on tarjota aikaa ja tilaisuuksia ryhmän turvalliseen tutustumiseen. Toisille tutustuminen uusiin ihmisiin on helppoa ja käy vaivattomasti, mutta toisilta se vaatii kovastikin ponnisteluja. Luottavaisen ja turvallisen ryhmän rakentaminen vaatii vetäjältä hyvää ja ammattitaitoista ohjausta. Oppilaiden katseet ja odotukset kääntyvät tässä vaiheessa ryhmänvetäjään. Alkuvaihe on hämmennystä ja omaa paikkaansa haetaan ryhmässä. (Kaukkila & Lehtonen, 2007, 23; Markkanen 2014; MLL opas 2014.)

Ryhmään kuuluminen on nuorelle ensiarvoisen tärkeää hänen hyvinvoinnin, oppimisen ja fyysisen terveyden näkökulmasta. Onnistunut ryhmäytyminen luo lukuvuoden aloitukselle vahvan pohjan. Ryhmäytymisen tärkeyteen on alettu kiinnittää erityistä huomioita muun muassa tukioppilastoiminnassa. Koulu on sosiaalinen paikka oppilaille ja jos ryhmäytyminen ei onnistu, se saattaa tarkoittaa syrjäytymistä, toiseutta ja yksinäisyyden tuntemuksia. On todella tärkeää, että oppilaat voivat tuntea oman koulunsa omakseen ja osallisuuden tuntemus sekä itsetunto vahvistuvat, jos he tuntevat, että mahdollisuus vaikuttaa koulunsa tapahtumiin on todellista. (Tukioppilastoiminnan opas 2014.)

Kun oppilaille on saatu synnytettyä turvallinen ilmapiiri, tämä kantaa nuorta haastavissa tilanteissa. On hyvin oleellista, että hyvän ilmapiirin luomiseen nähdään vaivaa. Oman ryhmän ja porukan löytäminen saattaa olla vaikeaa, jos ryhmään liittyminen tapahtuu myöhemmin. Kun ryhmä on päässyt jo muototumaan omiin uomiinsa, niin ryhmäytyminen saattaa olla työlästä. Porukan ulkopuolelle jääminen voi tapahtua myös muista syistä, esimerkiksi nuori ei välitä liittyä ryhmään tai hän ei koe ryhmää tärkeäksi. Nuori saattaa viihtyä itsekseen eikä koe yksinäisyyttä häiritseväksi. Yksinolo voi olla nuoren oma valinta, mutta jos se on jatkuvaa se saattaa muotoutua kehityskriisiksi. On hyvä erottaa yksinäisyys ja yksinolo toisistaan. Yksinäisyyden poistaminen on kaikkien yhteinen haaste – ei ainoastaan nuoren. (Tallgren & Toukonen 2014, 39–41.)

6 YKSINÄISYYS

Mitä on yksinäisyys? Kuka on yksinäinen? Miltä yksinäisyys tuntuu? Ketä yksinäisyys koskettaa? Miten yksinäisyys näyttäytyy? Meillä jokaisella on jonkinlainen näkemys ilmiöstä nimeltä yksinäisyys. Yksinäisyys voi olla yksin olemista tai se voi olla yksinäisyyttä. Nämä asiat tulee erottaa toisistaan, jotta pystymme ymmärtämään yksinäisyyden syvintä olemusta. (Saari 2016, 37–38.)

Lähivuosina on yksinäisyys nostanut ilmiönä keskusteluja poliittisesti ja myös tieteellisestikin. Yksinäisyys on vahvasti ihmistä eriarvoistava moniulotteinen tekijä yhteiskunnassa, joka saa alkunsa jo lapsuudesta. Lapsuus ja nuoruusiän yksinäisyydestä saattaa tulla pysyvä krooninen olotila. (Junttila 2015,10, 95.)

Yksinäisyys on määritelty yksinäisyystutkijoiden toimesta negatiiviseksi tunteeksi siitä, että yksilön omat sosiaaliset suhteet eivät vastaa omia toiveita ja odotuksia määrällisesti tai laadullisesti. Yksinäisyys on tunnetta sosiaalisten suhteiden riittämättömyydestä suhteessa omiin tarpeisiin ja toiveisiin. (Junttila 2016, 43.)

Yksinäisyys voidaan jaotella fyysiseen yksinäisyyteen, psyykkiseen yksinäisyyteen, sosiaaliseen yksinäisyyteen, piilossa olevaan yksinäisyyteen, vapaaehtoiseen yksinäisyyteen, pakolliseen yksinäisyyteen tilapäiseen yksinäisyyteen ja pitkäaikaiseen yksinäisyyteen (Heiskanen 2011, 78–79).

”Yksinäisyys on pelottavaa, koska se muistuttaa niin paljon lapsuudestani, jolloin yksinäisyys meinasi viedä hengen. Ala-asteikäisenä olin aina yksin, koska kaikki kaverit hylkäsivät, koska en ollut samanlainen kuin he. Kaikki välitunnit menivät siinä, kun pyörin tolpan ympärillä ja itku kurkussa katsoin muita lapsia leikkimässä yhdessä. Yksinäisyyden takia minua alettiin kiusata. Minua haukuttiin, paiskottiin päin seinää ja tongittiin tavaroita. Istuin aina yksin kotona koneella tai kävelin metsässä. Seurauksena masennuin, lopetin syömisen ja olin valmis itsemurhaan”. (Yksinäisten Suomi, sitaatti Niina Junttilan artikkelissa lasten ja nuorten yksinäisyydestä.)

Kaikki me olemme joskus olleet yksinäisiä. Eräänlaiset tilapäiset yksinäisyyden kokemukset liittyvät elämäntilanteiden muutoksiin. Saatamme muuttaa opiskelemaan toiselle paikkakunnalle, pitkäaikainen parisuhde katkeaa, muutto ulkomaille tai rakkaamme kuolema. Pitkäkestoisesta, kroonisesta yksinäisyydestä puhtaasti silloin, kun ihminen ei ole todella pitkään aikaan saanut solmittua pitkäaikaisia ja kestäviä ihmissuhteita. (Heiskanen 2011, 78.) Junttila mainitsee monen ihmisen kirjoittaneen kyselytutkimuksessa olleensa jo yksinäinen ja näkymätön lapsena (Junttila 2015, 39; Saari 2010, 138).

Yksinäisyyden syntyyn saattaa vaikuttaa fyysiset, psyykkiset, sosiaaliset ja ympäristötekijät. Jos lapsen ominaisuudet, taidot ja toiminta eivät sovi yhteen hänen itsensä asettamien ja hänen ympäristönsä asettaminen vaatimusten kanssa, niin tämä vaikuttaa lapsen yksinäisyyden kokemuksen syntyyn. (Junttila 2010; 2016, 125.)

Junttila kertoo (2015, 158-159) yksinäisyyteen tavallisimmin liittyvän tekijän olevan sosiaalinen kompetenssi. Sosiaalisesti kompetenteilla nuorilla on taitoa solmia ja ylläpitää ihmissuhteita sekä olla hyvässä vuorovaikutuksessa muihin ihmisiin. Hänellä on taitoa kohdella muita empaattisesti sekä pyrkiä poistamaan itsestään epäsosiaalista, impulsiivista ja häiritsevää käytöstä. Jos lapsella tai nuorella ei ole sosiaalista kompetenssia, hän on altis jäämään ilman ystävyyssuhteita.

Sosiaalinen kompetenssi jaetaan prososiaaliseen ja antisosiaaliseen osaan. Prososiaalinen on sosiaalisuutta tukevaa ja antisosiaalinen puolestaan on sosiaalisuutta vähentävää. Prososiaaliseen osa-alueeseen sisältyy yhteistyötaidot ja empatia. Antisosiaalisuuteen liitetään impulsiivisuus ja häiritsevyys. Sosiaalisesti kompetentin yksilön on oltava yhteistyötaitoiltaan lahjakas ja omata hyvä empatiakyky. Impulsiivinen ja häiritsevä käytös täytyy olla minimissään tai sitä ei saisi olla lainkaan. (Junttila 2010, 18; 2015, 162–163.)

Saari mainitsee (Saari 2009, 11; 2016, 96-97), että puuttumalla yksinäisyyteen saisimme huomattavia sosiaalisia ja terveydellistä hyvinvointia parantavia tekijöitä. Saaren mukaan yksinäisyys on vakavasti otettava kansanterveydellinen riski yhteiskunnassamme. Yksinäisyys on niin yleistä, että pelkästään tästä näkökulmasta yksinäisyys voidaan luokitella kansanterveydelliseksi ongelmaksi. Yksinäisyys alkaa usein jo lapsena ja kerran alkanutta yksinäisyyden noidankehää on vaikea katkaista.

Saaren mukaan (Saari 2016, 11) suomalaisten perusturva ovat toiset ihmiset, jotka kannattelevat meitä vaikeina aikoina, ja nämä ihmiset ovat meidän tukenamme haasteellisina hetkinä, ja siitä syystä yksinäisyys näyttävyykin turvaverkossamme ammottavana ja turvattomuutta synnyttävänä aukkona. Weissin yksinäisyystutkimuksen (1973) mukaan yksinäisyys voidaan jakaa kahteen tyyppiin: sosiaaliseen ja emotionaaliseen yksinäisyyteen (Kangasniemi 2008, 24; Saari 2016, 55). Junttila mainitsee (2016, 34) että Weissin mukaan ihmisellä on aina ollut tarve muodostaa kiintymyssuhde toiseen ihmiseen, ja halu muodostaa sosiaalista kanssakäymistä.

6.1 Sosiaalinen yksinäisyys

Sosiaalisen yksinäisyyden on tunne siitä, että ei sovi ryhmään tai porukkaan. Ihminen kaipaa ihmisseuraa, jonka kanssa voi vaihtaa ajatuksia ja viettää aikaa. Sosiaalisessa yksinäisyydessä saattaa ihminen kokea itsensä

ulkopuoliseksi, näkymättömäksi. Ketään ei kiinnosta hänen ajatuksensa eikä myöskään se mitä hän tekee. (Saari 2016, 56.)

Sosiaalinen yksinäisyys on ulkopuolisuutta, kipua ja häpeää siitä, että ei ole sellaista ihmistä, jonka kanssa viettäisi aikaa ja tekisi mukavia asioita. Kaikilla on tarve tulla hyväksytyksi porukassa, ja saada tuntee olevansa pidetty sekä pyrkimys olla samanlainen muiden nuorten kanssa. Sosiaalisesti yksinäisillä nuorilla ei ole kavereita, joiden kanssa viettää aikaa., Sosiaalisen verkoston muodostavat perhe, sukulaiset, koulukaverit, harrastuskaverit, naapurit ja ystävät. (Junttila 2016, 34.)

”On vaan alettava entistä tehokkaammin miettiä, miten pääsisin johonkin mukaan. Minulla kun on nykyään suuri halu kuulua johonkin mukaan. Tosin kouluryhmä onkin yksi merkittävä ryhmä. Mutta ei se riitä, kaipaen koulujan ulkopuolistakin sosiaalista elämää. Ehkä joskus saa työkavereitakin (kuten kesällä sain (Yksinäisten yhteiskunta 2005, lainaus HS 081028.)

Junttila mainitsee (2015, 94) Facebookin tai vastaavien sosiaalisten kanavien pienentäneen sosiaalisen yksinäisyyden tunnetta sellaisilla nuorilla, jotka ovat etsineet nettikaveria tai erilaisia virtuaalisia verkostoja. Sellaiset nuoret, jotka ovat etsineet sosiaalisten taitojen vähäisyyden vuoksi kaveria tai porukkaa, on kokemus ollut musertavan päinvastainen, jolloin ihmisen yksinäisyyden kokemus on pahentunut.

6.2 Emotionaalinen yksinäisyys

Emotionaalisesti yksinäinen nuorella on ajatus, että hän ei ole rakastettu eikä haluttu oma itsensä. Emotionaalista yksinäisyyttä voi tuntee, vaikka lähelläsi olisikin ystäviä, suhteessa on tärkeää tuntee vastavuoroisuutta ja yhteisiä kokemuksia, jotka liimaavat ihmisiä yhteen., (Junttila 2015, 34–36.)

”Yksinäisyys on parhaillaan sitä, ettei voi jakaa todellista itseään kenellekään ja ettei kukaan halua kuulla esimerkiksi, miten päivä on sujunut. Se tuntuu kuin ei olisi olemassa ja tekee pidemmän päälle katkeraksi, epäluuloiseksi ja entistä epäsosiaalisemmaksi. Kun tuntuu, ettei kukaan välitä, lakkaa itsekkin välittämästä ”. (Yksinäisten Suomi, sitaatti Niina Junttilan artikkelissa lasten ja nuorten yksinäisyydestä.)

Yksinäisellä saattaa olla harras toive, että hän löytäisi hyvän ystävän, joka poistaisi hänen yksinäisyyden tunteensa. Emotionaalinen yksinäisyys juontaa juurensa varhaislapsuuden kiintymyssuhteen ongelmista, koska ihmisellä on perustarve olla kiintymyssuhteessa muihin ihmisiin. Jos tervettä kiintymyssuhdetta ei synny lapsuudessa, se tulee vaikuttamaan ratkaisevasti nuoren myöhäisempään elämään. (Kangasniemi 2008, 78–80.) Turvallinen kiintymys auttaa nuorta helpommin yksilöitymään elämässä (Sinkkonen 2012, 93).

6.3 Nuorten yksinäisyys

Nuoruudessa on halua kuulua joukkoon ja tarvetta olla yksin. Jokainen nuori tarvitsee ystäviä. Toisinaan saatetaan ajatella, että jos nuori viettää aikaa mielihyvin itsekseen eikä hän itse näe tätä häiritseväenä, niin asiaan ei tarvitse puuttua. Kun yksinolosta käytetään sanaa yksinäisyys, niin se kuulostaa ikävältä eikä suinkaan omalta vallinnalta. Nuoruusiässä on hyvä toisinaan vetäytyä omaan rauhaan, sillä samalla opetellaan kuulostelemaan omia tunteita ja ajatuksia. (Hietala, Kaltiainen, Metsärinne ja Vanhala 2010, 46–47.)

Nuori saattaa ajatella, että hänessä on jotain normaalista poikkeavaa, jos hänellä ei ole läheistä ystävää. Ystävien puute ja yksinäisyys ei ole hyväksi nuoren itsetunnolle ja ajatus siitä, että kaikilla muilla on asiat paremmin mutkistavat tilannetta nuoren ajatusmaailmassa. Nuori tarvitsee kannustusta ja vahvistusta ettei hänessä ole mitään vikaa tai väärää. (Tallgren ja Toukonen 2014, 40.)

Aluksi yksinäisyys on saattanut olla nuorelle väliaikaista, ja se on muuttunut vähitellen pysyväksi olotilaksi. Kun näin tapahtuu, yksinäisyys kroonistuu. Useat yksinäiset tekevät itseään näkymättömiksi, jotta heihin ei kiinnitettäisi epätavallista huomiota eikä heidän tarvitsisi tuntea häpeää yksinäistymisestään. (Junttila 2015, 135.)

Nuori saattaa päätyä sosiaaliseen yksinäisyyteen useasta syystä muun muassa muutto toiselle paikkakunnalle, vanhempien ero, luokanvaihto koulussa, traumaattiset tapahtumat tai erilaiset riitatilanteet voivat sysätä nuoren yksinäisyyteen. Uusien ihmis- ja ystävyysuhteiden luominen ei ole kovinkaan helppoa. Suhteiden synnyttäminen vaatii erilaisia sosiaalisia taitoja, joita nuorelle ei ole vielä ehkä muodostunut. Yksinäisillä nuorilla saattaa olla useampia ikäviä kokemuksia esimerkiksi luokalta toiselle siirtymisen syystä. Tässä vaiheessa olisi tärkeää, että yhteisöstä löytyisi rohkeaa ja tilanteisiin puuttumiseen kykeneviä ihmisiä. (Hietala ym. 2010, 47.)

Tukioppilaat ovat tärkeässä tehtävässä yksinäisten oppilaiden havaitsoijoina. Tukioppilas on roolimalli muille nuorille. Hän voi näyttää esimerkkiä ja mennä juttelemaan nuoren kanssa, joka on jäänyt yksin. Myös tervehtiminen ja kuulumisien tiedustelu voivat olla merkityksellisiä asioita yksin jääneelle nuorelle. Tukioppilas voi houkutella ja kannustaa nuorta mukaan esimerkiksi välituntitoimintaan. Nuori tarvitsee rohkaisua sosiaalisten taitojensa synnyttämiseen. Täytyy kuitenkin muistaa, että vaikka tukioppilaat toimivat korvina ja silminä koulu yhteisössä, mutta koulun aikuisten tehtävä on viime kädessä ottaa vastuu ja huolehtia asioista. Tukioppilaat toimivat siis viestinvälittäjinä, mutta puuttumisen vastuut ovat aina opettajilla tai koulun muilla aikuisilla. (Tallgren ja Toukonen 2014, 40- 41.)

7 TUTKIMUS, TOTEUTUS JA TARKOITUS

Tutkimuksella on aina olemassa jokin tarkoitus tai tehtävä. Tämä tarkoitus johdattaa tekijää tutkimusstrategisiin valintoihin. Tutkimus voi olla kartoitettava, selittävä, kuvaileva tai ennustava. (Hirsjärvi ym. 2007, 132.) Tutkimusstrategian valinnan helpottamiseksi voi esittää kolme kysymystä: Mikä on tutkimusongelman muoto? Onko se kartoittava vai pyrkiikö se kuvaamaan tapahtumaa tai ilmiötä, vai pyrkiikö se selittämään tiettyä sosiaalista tapahtumaa? Seuraava kysymys: onko tutkimuksen tarkoitus kuvata itsensä syntynyttä ilmiötä? Viimeinen kysymys: onko tapahtuma, jota kuvataan nykyhetkeä vai historiallinen? Täytyy muistaa, että yhteen tutkimukseen voi sisältyä useampi tarkoitus ja se voi myös muuttua matkan varrella. (Hirsjärvi ym. 2007, 133–134.)

7.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimustehtävänä oli selvittää, miten nuoret havaitsevat yksinäisyyttä kouluympäristössään, kuinka tukioppilastoiminnassa mukana olevat nuoret kokevat tukioppilastoiminnan ryhmäytymismenetelmät ja miten tukioppilastoiminta on tukenut nuorten osallisuutta.

Tutkimuskysymykset ovat:

- Millaisena nuoret näkevät yksinäisyyden koulussa?
- Miten tukioppilastoiminnassa mukana olevat nuoret kokevat ryhmäytymismenetelmät?
- Miten tukioppilastoiminta on tukenut nuorten osallisuutta?

7.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Opinnäytetyöprosessi pyörähti käyntiin keväällä 2018. Yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistyksen kanssa syntyi opinnäytetyön aihe. Tukioppilastoiminta vietti neljäntäkymmenettä toimintavuottaan 2018 Päijät-Hämeessä ja oli ajankohtaista tarttua kyseiseen kohderyhmään tukioppilastoiminnan juhliessa alkavaa viidettäkymmenettä vuottaan. Tämä eteläsuomalainen koulu valikoitui tutkimusryhmäkohdeksi seuratessani tulevien tukioppilaiden koulutusta keväällä 2018. Kyselytutkimus tehtiin kuudesluokkalaisille syksyn 2018 aikana.

7.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Heikkilän ym. (2008, 17) mukaan kvalitatiivinen tutkimus vastaa kysymyksiin: miksi, miten ja millainen. Laadullisessa tutkimusotteessa halutaan tutkia valittua kohdetta mahdollisimman kattavasti (Hirsjärvi ym. 2007, 156).

Tutkimusta suunniteltaessa päädyin kyselylomakkeeseen keskusteltuani asiasta MLL:n toimintakoordinaattorin ja muutaman nuoren kanssa. Kyselylomakkeeseen sisällytin strukturoituja ja avoimia kysymyksiä. Hyvän tutkimuslomakkeen piirteitä ovat muun muassa selkeä, siisti ja houkutteleva ulkoasu. Teksti ja kysymykset tulee asetella hyvin. Kysymykset tulee olla kohteliaasti tehty, eivätkä ne saisi olla johdattelevia. Kieliasun tulee olla hyvä, ja kysymysten tulee olla tarpeellisia tutkimukselle. On erittäin tärkeää, että kysymykset mahdollistavat tulosten saamisen toivotulla tavalla. (Heikkilä 2006, 57.)

Heikkilän mukaan (2006, 48-49) vastausohjeiden tulee olla selkokieliset ja lomakkeessa kysyttäisiin vain yhtä asiaa kerralla. Kyselylomake tulee olla sopivan mittainen sekä helposti käsiteltävä. Esitelmä on myös suositeltava suorittaa ennen varsinaista tutkimusta. Suunnitelmallinen kyselytutkimus tunnetaan survey-tutkimuksen menetelmänä. Survey tutkimus tarkoittaa kyselyn, haastattelun ja havainnon muotoja, jossa kerätään tietoa standardisoidusti tietyltä valitulta perusryhmältä. (Hirsjärvi ym. 2007, 188–189.) Survey muodostuu englannin kielen sanasta *survey*, joka tarkoittaa tutkimusta. (Hirsjärvi ym. 2007, 189.)

Hirsjärvi ym. (2007, 202) kertovat kirjassaan kyselylomakkeen laadintaa taiteen muotona. Kyselylomakkeen taidokas laatiminen edellyttää tekijältään muun muassa hyvää perehtymistä kirjallisuuteen, tutkimusongelman pohtimista, käsitteiden määrittelyä ja tutkimusasetelman valintaa. Ennen kuin kyselylomakkeen suunnittelua aletaan toteuttaa, on tutkimuksen tavoitteen oltava täysin selvillä. (Heikkilä 2008, 47.) Tutkimuksessa saatuihin vastauksiin vaikuttaa myös seuraavat asiat: kuinka vakavasti vastaaja on suhtautunut kysymyksiin, onko vastaaja ymmärtänyt kysymykset, onko vastaajalla kokemusta asiasta ja kuinka moni vastaa kyselyyn. (Hirsjärvi ym. 2007, 216, 224–225.)

Lomakkeen suunnittelun ja rakentamisen kannalta tärkeimmät asiat ovat asia- ja tutkimusongelman ja käsitteiden määrittäminen. Tämän jälkeen tulevat kysymystyyppien ja mittaustason valinta sekä kysymysten sisällön suunnittelu, muotoilu ja lomakkeen testaus. Testauksen jälkeen virheet korjataan ja lomake testataan kertaalleen ja vasta tämän jälkeen kerätään virallinen tutkimusaineisto. (Vilka, 1997, 79.)

Onnistuneen kyselylomakkeen laadinta on todella tärkeää ja vaatii intensiivistä perehtymistä. On ratkaisevaa, kuinka hyvin lomake on suunniteltu,

rakennettu ja testattu tutkimuksen onnistumisen näkökulmasta. (Hirsjärvi ym. 2007, 197–198.)

Heikkilän (Heikkilä 2008,49-50) mukaan kysymykset, joissa vastaukset ovat valmiina nimitetään suljetutuksi eli strukturoiduksi kysymyksiksi. Nämä kysymykset ovat hyviä silloin, kun vastausvaihtoehdot ovat mietitty valmiiksi ja niitä on vain rajoitettu määrä. Suljettujen kysymysten ajatuksena on helpottaa vastausten käsittelyä sekä myös sulkea pois tiettyjä virheitä. Avoimet kysymykset ovat yleisesti käytettyjä kysely- ja haastattelututkimuksissa. Avoimet kysymykset on helppo tehdä, mutta vaativat ponnistelua työstövaiheessa. Avoimelle vastaukselle tulee varata hyvin vastaustilaa ja avoimet kysymykset on hyvä sijoittaa lomakkeen loppuun. Avoimet kysymykset saattavat tuoda uusia näkökulmia tai parannusehdotuksia, jotka antavat syvyyttä kyselytutkimukseen. Avoimien kommenttien mahdollisuus voi tuoda esiin vastaajien mielipiteitä paremmin. On mahdollista myös, että avoimet kysymykset helposti antavat mahdollisuuden jättää vastaamatta kyselyyn.

Likert asteikko on asennemittausasteikko, jota on yleisesti käytetty mielihyvävaihtelussa. Likert asteikko on yleensä 4- tai 5-portainen järjestysasteikko. Asteikon toisessa päässä on väittämä *täysin samaa mieltä* ja toisena ääripäänä *täysin eri mieltä*. Kyselyyn vastaajan tulee valita asteikolta parhaiten sopiva vaihtoehto. Kun tutkimuslomakkeen väitteet ovat positiivis sävytteisiä, niin tulkinta on helpompaa kuin päinvastaista numerointia käytettäessä. (Heikkilä 2008, 53.)

Tein esitestauksen kyselylomakkeelle loppukesästä 2018. Ajatus oli testata kuinka kauan kyselyyn vastaaminen vie aikaa, oliko kysymysten määrä sopiva sekä samalla halusin saada tietoa, olivatko laatimani kysymykset selkeitä ja helposti ymmärrettäviä. Esitestauksen jälkeen tein muutoksia kyselylomakkeeseen saamieni hyödyllisten kommenttien pohjalta.

7.4 Aineistonhankinta ja analysointi

Analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko ovat opinnäytetyön selkäranka ja siihen ymmärrykseen tulee pyrkiä tutkimuksen alkumetreillä. Analyysin tekijälle tutkimusongelmat aukeavat kyselystä saatujen vastausten kautta. (Hirsjärvi ym.2007, 216.) Tutkimusaineisto on materiaalia, jonka avulla tutkimus tehdään, se ei ole itsessään vastaus tutkimusongelmaan. Aineisto kertoo tutkittavan teoista, sanoista tai kirjoituksista. Dokumentoinnilla tarkoitetaan aineiston kuvaamista sellaisenaan. Tutkimuksen näkökulmasta mielenkiintoisin osa on piilossa aineistossa, ja tämän osa tulee tutkijalle esiin vasta analysoinnin tapahduttua. Havaintojen yhdistämistä ja jakamista ryhmiin sanotaan analysoinniksi, josta syntyy lopullinen tulkinta. (Vilka 2006, 81.)

Aineistonkeruumenetelmänä käytin Webropol-kyselyä. Webropol on internet-pohjainen sähköinen kyselytyökalu, jolla voi toteuttaa muun muassa

kyselyjä ja tutkimuksia. Webropol-kysely on nopea toteuttaa, se mahdollistaa suuren tutkimusaineiston ja tulosten käsittely on helppoa. (Heikkilä 2008, 50–51.) Internetpohjaisissa kyselyissä vastaukset tallennetaan tietokantaan, ja tämä mahdollistaa aineiston käsittelyn välittömästi kyselytutkimuksen päätyttyä (Heikkilä 2008, 68). Aineistossa on 131 kappaletta kyselyvastauksia. Kyselyyn vastasivat tytöt sekä pojat. Vastaajista tyttöjä oli 71 prosenttia ja poikia 29 prosenttia. Osallistujista tyttöjä oli enemmistö.

Koska nuoret käyttävät teknologiaa näppärästi, niin tämä kyselymuoto oli mielestäni luontainen aineistonhankintatapa. Kyselymuoto palvelee myös kestäväen kehityksen periaatteiden toteutumista ja ekologisuus ajattelua, koska paperia säästämällä säätelemme energia kulutustamme.

Laadullisessa tutkimuksessa perusanalyysimenetelmä on sisällönanalyysi. Analyysi ei määräydy automaattisesti tietyn säännön mukaan. Aineiston analyysi ja analysointi on hyvä aloittaa pikimmiten tiedonkeruun tapahduttua. Sisältöanalyysissa tutkimusaineisto pyritään saamaan mahdollisimman selkeään muotoon. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 218–219.) Sisällönanalyysista puhutaan, kun tarkoitetaan sanallista tekstin sisällönkuvaailua. Sisällönanalyysilla voidaan tarkoittaa, sekä sisällön laadullista tai määrällistä tarkastelua. (KvaliMOTV.)

Tuomi ja Sarajärvi (2018, 111-113) viittaavat kirjassaan Milesin ja Hubermanin (1994) aineistolähtöisen sisällönanalyysin kolmevaiheiseen prosessiin. Nämä vaiheet ovat aineiston *reduointi* eli pelkistäminen, aineiston *klusterointi* eli ryhmittely ja *abstrahointi* eli käsitteellistäminen. Pelkistämisvaiheessa kerätystä aineistosta karsitaan pois merkityksetön materiaali. Pelkistämisvaiheessa aineistosta haetaan tutkimusongelmaan viittavia ilmaisuja, ja se voidaan pilkkoa osiin. Materiaali voidaan esimerkiksi värikoodittaa. Ryhmittelyvaiheessa etsitään samankaltaisuuksia, eroavaisuuksia tai kumpaakin. Asiat luokitellaan ryhmiksi ja kootaan omiksi luokikseen. Tässä käsitteellistämisvaiheessa pyritään aineistosta suodattamaan olennainen tieto, josta on tarkoitus muodostaa keskeinen aineisto. Tutkimustehtävään saadaan vastauksia sisällönanalyysissa käsitteitä yhdistelemällä. (KvaliMOTV.)

Kun tutkimustulokset on analysoitu, tutkimus ei ole vielä valmis vaan tuloksia tulee vielä selittää ja tulkita. Tulkinta tarkoittaa analyysin tulosten tarkastelua ja pohdintaa sekä niiden pohjalta tehtäviä johtopäätöksiä. On esimerkiksi hyvä pohtia, mitä tutkittavien ilmaisut ovat tarkoittaneet analyysissa. Saaduista tuloksista on vielä pyrittävä laatimaan synteesejä. Synteesit tarkoittavat pääseikkojen yhteenliittämistä. Ne antavat vastauksia tutkimusongelmiin. Nämä johtopäätökset perustuvat laadittuihin synteeseihin. Tekijän on hyvä pohtia kyselyssä saatujen tulosten keskeistä antia ja merkitystä tutkittavaan asiaan sekä myös sitä, että voisiko saaduilla tuloksilla olla suurempaa merkitystä tutkimukseen. (Hirsjärvi ym. 2007, 224–225.)

Ensimmäiseksi kävin läpi kyselytutkimuksessa saadut vastaukset. Ajatuksena tarkastaa vastausten soveltavuus, käytettävyys ja asiaankuuluvuus tutkimuksessa. Tuloksia tarkastelen viiden käsitteen avulla. Käsitteet ovat kaverisuhteet koulussa, tukioppilaat, tukioppilastoiminta, ryhmäytyminen ja yksinäisyys. Erittelin samaa kuvaavia vastauksia eriväreillä. Keräsin käsitteekategorioiden mukaan tutkimustuloksia, joita tuon esille sektoridiagrammissa piirakkamallina sekä oppilailta saatujen suorien lainausten kautta.

7.5 Tutkimuksen luottavuus, pätevyys ja eettisyys

Tutkimukseen liittyy aina kaksi käsitettä, joilla mitataan tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen luotettavuutta mitataan käsitteellä: *reliaabelius* ja pätevyyteen liittyy käsite *validius*. (Hirsjärvi ym. 2007, 216.) Heikkilän (2008, 186) mukaan validiteetti kuvailee sitä, miten hyvin on tutkittu tutkimuksen kannalta oikeita, luvattuja ja tarkoituksenmukaisia asioita. Reliabiliteetti puolestaan mittaa sitä, miten luotettava ja pätevä tutkimus on sekä kuinka tarkkoja tutkimustulokset ovat. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta lisää täsmällinen kuvaus tutkimuksen eri vaiheiden kulusta. Jotta tutkimus on luotettava, on tärkeää, että tutkinnan määrä on riittävä ja vastauksia on kattavasti sekä tutkimuskysymykset mittaavat tarkoituksenmukaisia asioita. (Heikkilä 2008, 188.) Tutkimusta voi myös syventää ja rikastuttaa suorilla haastattelulainauksilla tekstissä (Hirsjärvi ym. 2007, 228–228).

Tuomi ja Sarajärvi (2008, 160-161) viittaavat kirjassaan Lincolnin ja Gubandin (1985) kritiikkiin *reliaabelius* ja *validius* käsitteen tiimoilta. Lincolnin ja Gubandin mukaan luotettavuuskäsitteet ovat pohjautuneet oletukseen yhdestä todellisuudesta. Heidän mukaansa ei ole olemassa yhtä oikeaa sosiaalista todellisuutta vaan pikemminkin erilaisia sommitelmia. ”Tutkimus on kuin kristalliin katsomista. Mitä näemme, kun katsomme kristallipalaa riippuu, kuinka katsomme sitä” (Hirsjärvi ym.2008, 228).

Kun tehdään tutkimusta, siihen liittyy useita eettisiä kysymyksiä. Tutkijan tulee tutkimusta tehdessään havainnoida erinäisiä asioita, jotta eettiset näkökohdat tulevat oikeutetusti huomioiduksi. Tutkimusenteossa tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä, johon liittyy tutkimuseettisiä peruseriaatteita. Tutkimuksen lähtökohtana tulee aina olla ihmisarvon huomioiminen ja kunnioittaminen. Tutkijan tulee varmistaa tutkittavien anonymiteetin säilyminen, jotta eettiset tavoitteet täyttyvät, sillä tiedonhankintavat voivat aiheuttaa erilaisia eettisiä ongelmia tutkittaville. (Hirsjärvi ym. 2007, 23–25.) Tutkimuksen tulee olla myös eettisesti kestävää laadullisesti. Ei ole itsestään selvää, että laadullinen tutkimus on laadukasta tutkimusta. (Tuomi & Sarajärvi 2008, 149.)

On tärkeää selvittää tutkittaville heidän osallistumisensa liittyvät tosiseikat sekä korostaa väkevästi ihmisten oikeutta itsemääräämisoikeuteen päättää osallistumisestaan tutkimukseen (Hirsjärvi ym.2007, 23–25). Raportointi ei saa olla harhaanjohtavaa tai puutteellista. Tutkimuksessa käytetyt

menetelmät tulee kuvata huolellisesti. (Hirsjärvi ym. 2007, 255.) On todella tärkeää muistaa pitää lupaukset anonyymiteetistä ja tietosuojasta tutkitaville (Heikkilä 2008, 32). Laadullisen tutkimuksessa on myös tärkeää subjektiivisuuden korostaminen (Tuomi & Sarajärvi 2008, 189).

Koululaisten eettisyyden näkökulmasta on tärkeää, että he tietävät mistä tutkimuksessa on kysymys, miksi tutkimus tehdään ja mitä tavoitellaan. On myös tärkeää kertoa koululaisille, että vastaaminen on täysin vapaaehtoista ja korostaa sitä että, yksittäiset vastaukset eivät erotu tutkimuksessa.

7.6 Aiemmat tutkimukset

Tutkimukset yksinäisyydestä ovat suhteellisen uusia sekä kansallisesti että kansainvälisestikin. Yksinäisyystutkimusta ei ole Suomessa tehty yleisesti kovinkaan laajasti. Aihetta on tutkittu runsaammin Yhdysvalloissa. Tutkimukset saivat alkunsa 1950-luvun tienoilla ja suurin kiinnostus teemaan sijoittui 1970-luvun loppuvaiheille. Tutkimuksia on tehty enemmässä määrin 1980-luvun alkupuolella. (Kangasniemi, 2008, 14.)

Saari (2016,13) kertoo vuosituhanen vaihteen yksinäisyystutkimuksen levinneen monille muille tieteenaloille muun muassa aivotutkimuksen. Yksinäisyystutkimuksessa ei ole muodostunut omaa tieteellistä kenttää. Yksinäisyystutkimus on yleisesti liitetty muihin tutkimusalueisiin, joissa se ei ole saanut omaa vakiintunutta asemaa.

Professori Saari (2009,30) mainitsee teoksessaan *Yksinäisten yhteiskunta* Suomessa yksinäisyystutkimuksia tehtäneen melko vähäisesti. Saari pitää mainittavana suomalaisista tutkimuksista Pasi Moision ja Tuomas Rämön (2007) tutkimusta suomalaisten yksinäisyyden muutoksista. Moision ja Rämön kertovat tutkimuksessaan iällä olevan merkitystä yksinäisyyden kokemukseen, mutta ei niin merkittävästi kuin terveydellä ja elämänvaiheella. (Moision & Rämö, 2007, 39.)

Kangasniemi (2008, 110) on tutkinut yleisradion tekstitelevisiion nuorten palstan kirjoituksissa *yksinäisyyden kokemisen avainkomponentteja vuosilta 1994–2004*. Tutkimusaineisto koostuu kymmenen vuoden aikana kerätyistä kirjoituksista, joita on yli seitsemänsataa. Kangasniemen mukaan tutkituista kirjoittajista suurin osa koki yksinäisyytensä kielteisenä. Nuorten yksinäisyyttä ei voi ymmärtää täysin aikuisten näkökulmasta eikä kokemusmaailmasta katsottuna, sillä nuorten sosiaalisissa ja persoonallisissa tarpeissa ja taidoissa on eroavaisuuksia. Tutkimuksessa ilmeni emotionaalisen yksinäisyyden olevan yleisintä vanhemmilla ja sosiaalisen yksinäisyyden puolestaan yleisempää nuoremmilla.

Junttilan ja Saaren (Saari 2016, 121) ym. yksinäisyystutkijoiden yhteistyössä tekemä verkkokysely Helsingin Sanomissa keväällä 2014, on merkit-

tävä kyselytutkimus yksinäisyydestä, jossa pääsee ääneen yksinäiset. Tutkijoiden oletuksena oli saada noin 1500 vastausta, mutta vastauksia kertyi yli kolmekymmentätuhatta reilussa viikossa. Suomalaisia kysely puhutteli ja he halusivat jakaa kokemuksiaan. Kyselyssä kävi ilmi, että yksinäisyys on suomalaisten hyvinvointia ja terveyttä ankarammin madaltava yksittäinen tekijä. Hyvät ystävät parantavat ihmisen elämänlaatua merkittävästi ja hyvät ystävät ovat kaikista tärkeimpiä nuorten hyvinvoinnille vahvasti kyselytutkimus.

Perho (2007,7) on tutkinut MLL:n tukioppilastoimintaa arviointitutkimuksessaan yhteisöllisyyden ja osallisuuden näkökulmasta. Tutkimuksen tavoite ei suoranaisesti ollut tutkia yksinäisyyttä, vaan tukioppilastoiminnan merkitystä koulussa. Perho mainitsee (Perho em. 8-9) syrjäytymisen merkitsevän nuorelle yksinäisyyttä, toiseuden kokemusta ja kavereista syrjäin joutumista.

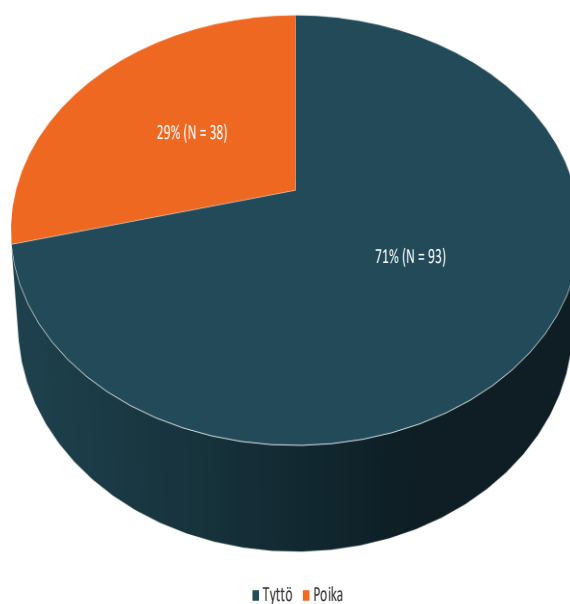
Tutkimuksessa tukioppilastoimintaa tarkasteltiin oppilaiden, tukioppilaiden, opettajien, rehtoreiden sekä MLL:n näkökulmista. Tutkimus toteutettiin aikavälillä 2005–2006 Helsingissä ja Turussa. Tutkimuksessa nousi esille tärkeä haaste, tukioppilastoiminnan vahvistaminen koulussa. Näkyvyyden parantaminen ja tunnettavuuden lisääminen yleisesti lisää kiinnostusta ja uskottavuutta asiaan. Merkittävänä tekijänä nähtiin myös koko kouluyhteisön tunnistaminen ja tukeminen tukioppilastyössä. (Perho 2007,8,48.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on antanut suosituksen tukioppilastoiminnan ottamiseksi osaksi opetussuunnitelmaa, jolloin tukioppilastoiminnalla olisi oma paikka virallisissa opetus- ja vuosisuunnitelmissa. Tukioppilastoimintaa tulisinkin vastuuttaa kaikkien kouluyhteisössä toimivien aikuisten kesken, jota työnjako olisi toimivampaa, kun ei vain yksi tai kaksi aikuista vastaa koko toiminnasta. Tukioppilastoiminta on yksi tärkeämpiä tekijöitä nuorten sosiaalisen ilmapiirin parantajana koulussa. (Perho 2007, 48-50.) Junttilan mukaan (2015,158) nuorten yksinäisyyden vähentämisessä oleellista on vahvistaa nuorten heikkoja sosiaalisia taitoja sekä sosiaalisten kontaktien lisääminen.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Kuudesluokkalaisille tekemääni kyselyyn vastasi 131 oppilasta. Kysely toteutettiin webropol-kyselynä kahden viikon aikana. Vastaajat käyttivät omia mobiililaitteitaan vastatessaan kyselyyn. Opettajat heijastivat taululle QR-ruutukoodin, jonka kautta koululaiset pääsivät vastaamaan kyselytutkimukseen omatoimisesti.

Kyseisessä eteläsuomalaisessa koulussa yläkoulu aloitetaan poikkeuksellisesti kuudennella luokalla. Vastaajista oli tyttöjä 71 prosenttia ja poikia 29 prosenttia. Enemmistö vastaajista edusti tyttöjä. Sukupuolijakauma selitynee sillä, että tytöt edustavat enemmistöä koulun oppilaskunnassa. (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Sukupuoli

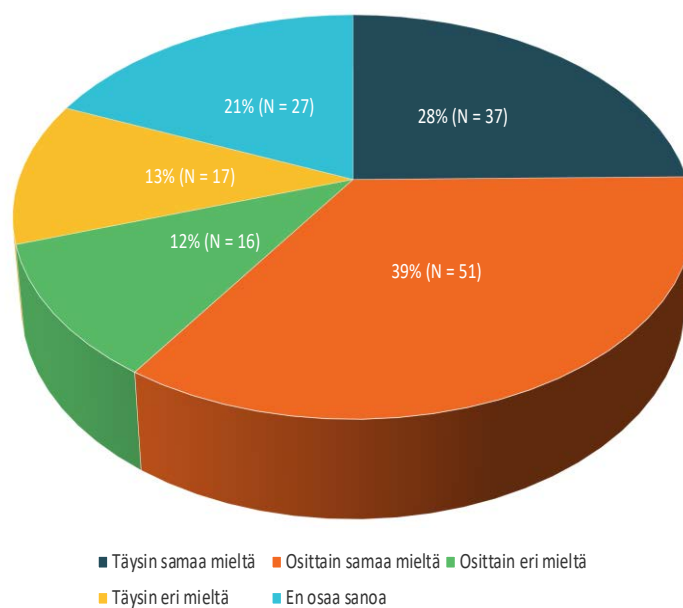
8.1 Tukioppilaat ja tukioppilastoiminta

Ensimmäisenä kartoitin tukioppilaiden tunnistavuutta koulussa. Useimmat vastaajista (67%) tunnistivat koulunsa tukioppilaat. Vastaajista 12 prosenttia ei ollut varma tunnistavatko he tukioppilaat ja 11 prosenttia vastaajista ei tunnistanut koulunsa tukioppilaita. Vastaajista 21 prosenttia ei osannut sanoa. (Kuvio 2.)

Tiedän pari tukaria.

Jotenki.

Keitä on tukioppilaat?

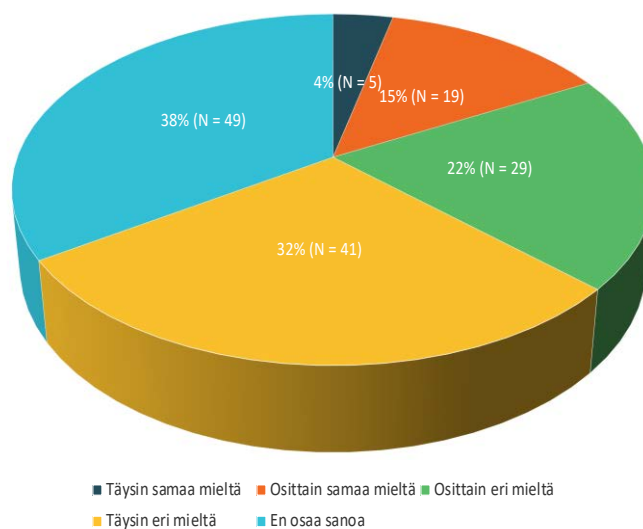
Kuvio 2. Tunnistin tukioppilaat koulussani

Vastaajista 32 prosenttia oli sitä mieltä, että tukioppilaista ei ole ollut apua ja tukea koulussa. Vastaajista 37 prosenttia koki saaneensa tukioppilailta apua jossain määrin. 4 prosenttia vastaajista koki tukioppilaista olleen apua ja tukea koulussa. 38 prosenttia ei osannut kertoa, että oliko tukioppilaista ollut apua ja tukea koulussa. (Kuvio 3.)

Ei oikeastaan, tukarit eivät olleet läheisiä eikä tapaamisia ollut usein.

Kuutosluokalla tukioppilastoiminta auttoi todella paljo.

Luokkakaverit tulivat hieman nopeammin tutuksi ja koulun tavat osittain.

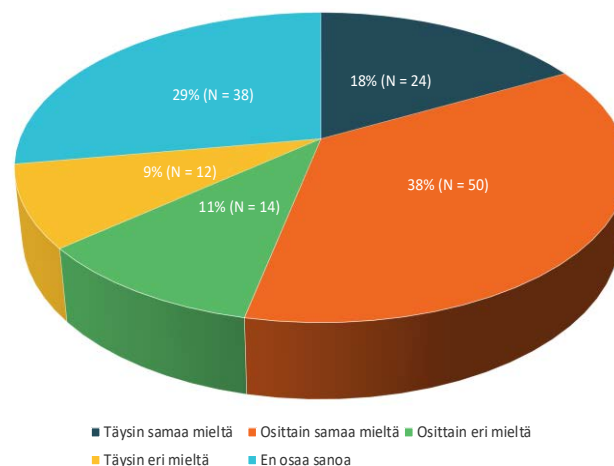

Kuvio 3. Tukioppilaista on ollut apua ja tukea koulussa

Tiedusteltaessa tukioppilastoiminnan vaikutusta kouluviihtyvyyden lisäämiseen 56 prosenttia koki tukioppilastoiminnan lisänneen selkeästi heidän kouluviihtyvyyttään. Vastaajista 11 prosenttia koki, että tukioppilastointa on jollain tapaa lisännyt kouluviihtyvyyttä. 9 prosenttia vastaajista ei kokenut tukioppilastoiminnalla olleen kouluviihtyvyyttä lisäävää vaikutusta laisinkaan. 29 prosenttia ei osannut kertoa, oliko kouluviihtyvyys lisääntynyt tukioppilastoimintaan vaikutuksesta. (Kuvio 4.)

Jollain tapaa, joo.

Vähän. Luokkakaverit tulivat hieman nopeammin tutuiksi ja koulun tavat osittain.

Kuvio 4. Mielestäni tukioppilastointa on lisännyt kouluviihtyvyyttä

8.2 Ryhmäytyminen

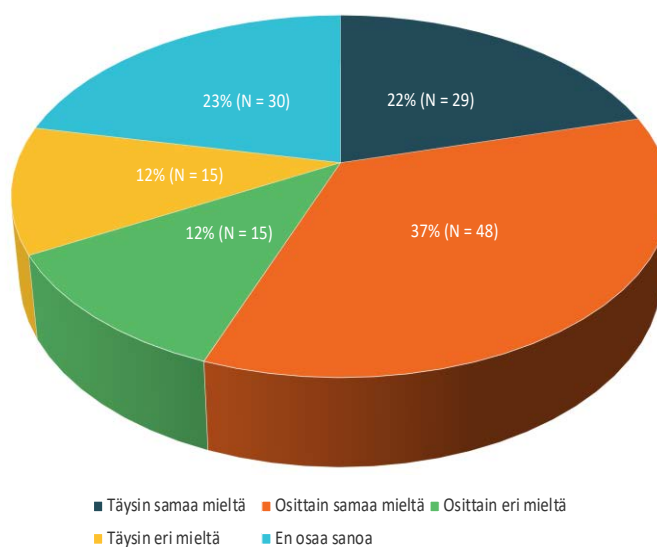
Vastaajista 59 prosenttia koki ryhmäytymismenetelmien olevan hyvä tapa tutustua muihin oppilaisiin. Puolestaan 12 prosenttia ei täysin kokenut ryhmäytymismenetelmillä olleen varsinaista tukea tutustumisessa ja 12 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että ryhmäytymisleikit eivät ole hyvä tapa tutustua koulussa uusiin oppilaisiin. Vastaajista 23 prosenttia ei osannut kertoa, että oliko heistä ryhmäytymisleikit hyvä tapa tehdä tuttavuutta uusiin oppilaisiin. (Kuvio 5.)

Pitäisi olla enemmän ryhmäytymistä.

Parempia leikkejä ryhmäytymiseen.

Aina ei tarvitsisi leikkiä. Esim. joku läksykerho-kin tai vastaava voisi olla hyvä.

En tykkää liian läheisistä leikeistä.

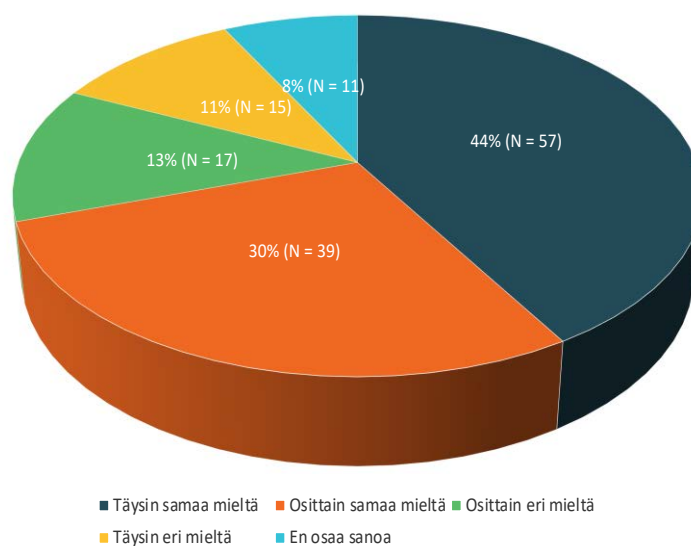

Kuvio 5. Ryhmäytymisleikit ovat olleet mukava tapa tutustua uusiin oppilaisiin

Vastaajista 74 prosenttia koki kuuluvansa porukkaan muiden koulukavereiden kanssa. 13 prosenttia vastaajista ei kokenut täysin kuuluvansa porukkaan koulukavereidensa kanssa ja 11 prosenttia ei tuntenut kuuluvansa porukkaan. Vastaajista 8 prosenttia ei osannut sanoa kuuluvatko he porukkaan koulussa. (Kuvio 6.)

Omia juttuja luokan kesken.

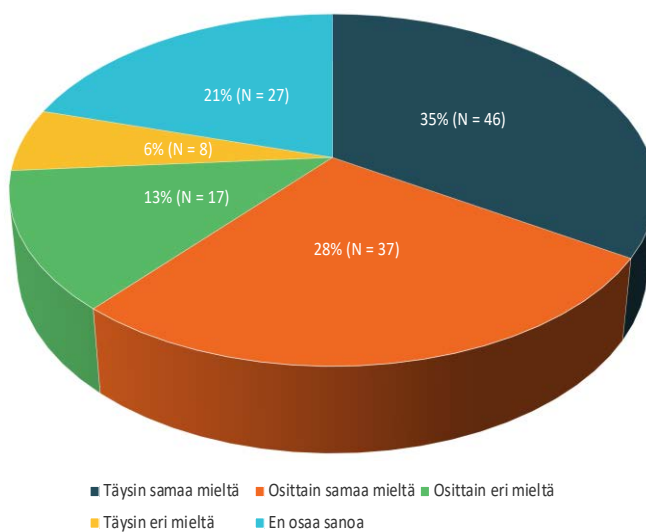
Meillä on jees jengi.

Kuvio 6. Tunnen kuuluvani porukkaan muiden koululaisten kanssa

Oppilaiden vastauksesta ilmenee, että he kokevat saaneensa ääneensä kuuluville koulussa. Äänensä kuuluville koee saavansa 63 prosenttia oppilaista. Vastaajista 19 prosenttia ei ollut mielestään tullut täysin kuulluksi ja 6 prosenttia vastaajista ei kokenut tulleen kuulluksi lainkaan ryhmässä. 21 prosenttia ei osannut sanoa, onko tullut kuulluksi. (Kuvio 7.)

Voi olla vaan oma itsensä.

Kuvio 7. Olen saanut ääneni kuuluville, jos minulla on sanottavaa ryhmässä

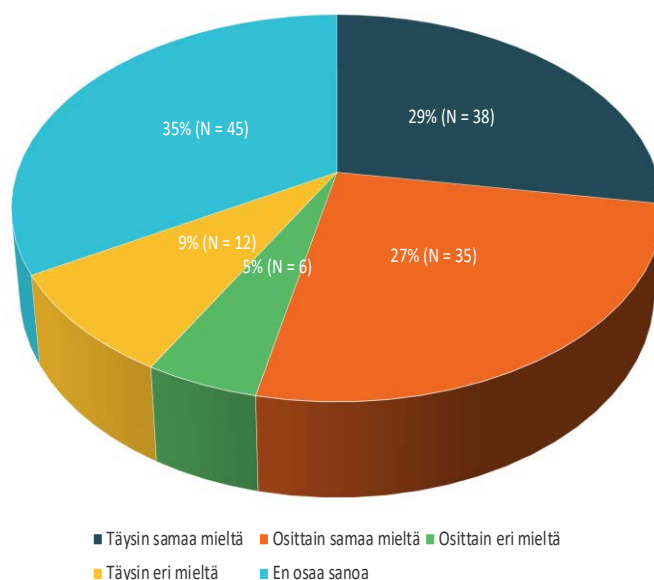
8.3 Yksinäisyys ja kaverisuhteet koulussa

Kun tarkastelemme yksinäisyyttä, on merkittävää erottaa yksinäisyyden ja yksin olemisen ero. Yksinäisyys ei aina liity siihen, että ihminen on yksin. Ihminen voi tuntea yksinäisyyttä muun muassa ystävä- ja kaveriporukassa, perheensä parissa tai koulussa ryhmätyöskentelyssä. (Junttila 2015, 18).

Vastaajista 56 prosenttia oli sitä mieltä, että he tunnistavat, jos koulukaveri jää ryhmän ulkopuolelle. Vastaajista 5 prosenttia koki, että ryhmän ulkopuolelle jäävää nuorta ei ehkä huomata koulussa ja 9 prosentin mielestä yksin jäävää ei huomata. 35 prosenttia vastaajista ei osaa sanoa tunnistaisivatko he koulukaverin, joka jää toistuvasti ryhmän ulkopuolelle. (Kuvio 8.)

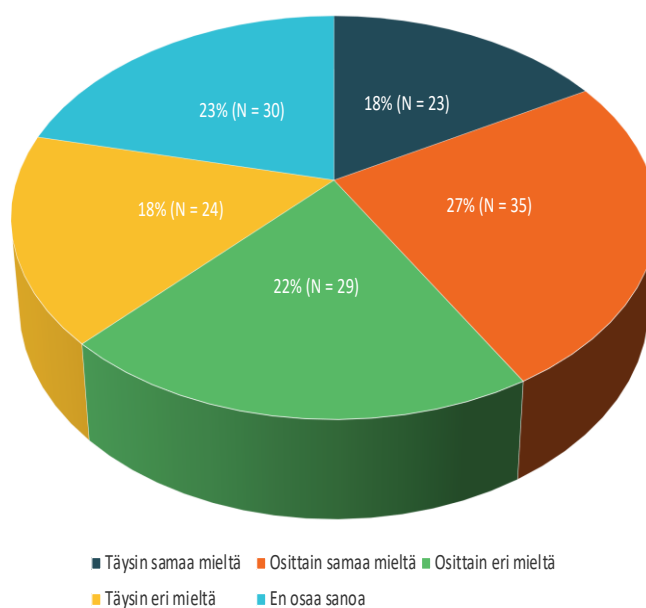
Huomaisivat!

Kyllä, jos joku on yksin tai sitä syrjitään.

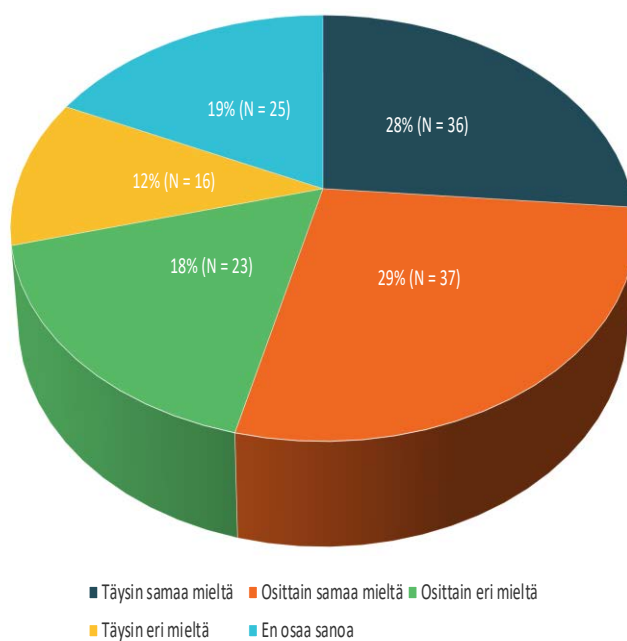
Kuvio 8. Tunnistan koulussa tilanteen, kun joku jää toistuvasti ryhmän ulkopuolelle

Kohdassa, jossa tiedusteltiin kuutosluokkalaisten mielipidettä koulussa tapahtuvasta kiusaamisesta ja syrjinnästä, vastaukset jakautuvat melko tasan. Vastaajista 45 prosentin mielestä koulussa ei ole havaittavissa kiusaamista ja syrjintää. 22 prosenttia vastaajista oli osittain eri mieltä siitä, että kiusaamista ja häirintää ei esiinny koulussa. 18 prosentin mielestä kiusaamista ja syrjintää esiintyy koulussa. Vastaajista 23 prosenttia ei osannut kertoa kantaansa. (Kuvio 9.)

Kuvio 9. Mielestäni koulussamme ei harrasteta kiusaamista tai syrjintää

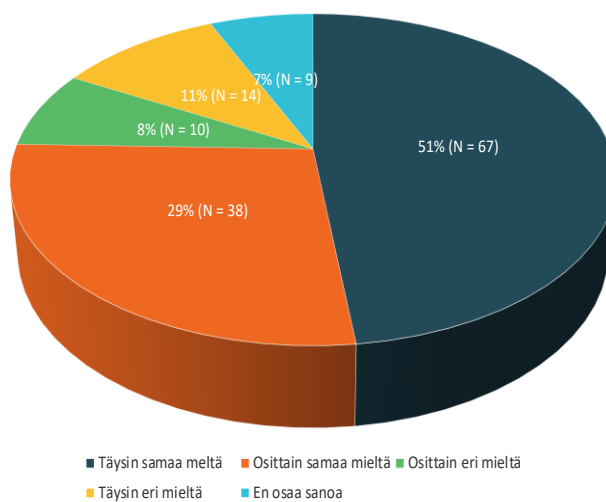
Vastaajista 57 prosenttia on sitä mieltä, että viettää mielellään aikaa yksinseen. 18 prosenttia ei ollut täysin varma haluaako viettää aikaansa yksin. Puolestaan 12 prosenttia vastaajista ei halunnut viettää aikaa yksin ja 19 prosenttia ei osannut kertoa mielipidettään. (Kuvio 10.)

Kuvio 10. Vietän mielelläni aikaa omassa seurassa

Tutkimukseen osallistuneista vastaajista enemmistö (80 %) oli tyytyväinen kaverisuhteisiin koulussa. Kaverisuhteisiin täysin tyytymättömiä oli 11 prosenttia ja 8 prosenttia vastaajista oli jollain osin tyytymätön sekä 7 prosenttia vastaajista ei osannut sanoa kantaansa. (Kuvio 11.)

Meillä on ihan kiva luokka ja mukavia tyyppejä.

Kuvio 11. Olen tyytyväinen kaverisuhteisiin koulussa

9 YHTEENVETO TULOKSISTA

Kyselytutkimukseen osallistuneista vastaajista useimmat tunnistivat tukioppilaat omassa kouluympäristössään. Päällimmäisenä tutkimuksesta nousi esiin se, että valtaosa kuudesluokkalaisista näyttää olevan tyytyväinen kaverisuhteisiin sekä kokee tukioppilastoiminnan tärkeänä. Erityisesti vastaajat mainitsivat tukioppilaiden tuen merkittävyyden ensimmäisinä kouluviikkoina lukukauden alkaessa. Vastauksista ilmeni, että tukioppilastoiminnan myötä luokkakaverit ja kouluntavat tulivat nopeammin tutuiksi uudessa koulussa. Enemmistö vastaajista viihtyi useimmiten myös omassa rauhassaan

Tutkimukseen osallistuneet oppilaat saivat itse päättää osallistuvatko he tukioppilastoimintaan. Osallisuuden kokemus lisääntyy, kun oppilaat saavat vaikuttaa itse omaan tekemiseensä ja heillä on mahdollisuus itse suunnitella toimintaansa (MLL 2014). Vastaajien mielestä parasta tukioppilastoiminnassa oli yhdessä oleminen ja tekeminen: pelit, leikit ja kilpailut. Näyttää siltä, että valtaosa vastaajista kokee ryhmäytymismenetelmät miellyttävänä, mutta vaihtelevuutta myös kaivattiin. Tukioppilastoimintatuokioihin toivottiin monipuolisuutta kuten esimerkiksi läskykerho, disko, enemmän välituntitoimintaa ja ” vähemmän lapsellista toimintaa”.

Hyvät suhteet kavereihin ennaltaehkäisevät sekä kiusaamista että yksinäisyyttä ja luovat koululaisille hyvän opiskelualustan. Vastauksista ilmeni, että koululaiset tunnistavat joltain osin syrjäanvetäytyvän nuoren ja pääasiallisesti tietävät, miten kyseisessä tilanteessa tulee toimia. Varmasti näin onkin, että nuoret erottavat ehkä yksinäisen nuoren, mutta kuka meistä rohkenee puuttua tilanteeseen. Yksinäisyyden pelätään tarttuvan, sillä erikoisena pidetyn ihmiseen ei ehkä uskalleta tutustua, koska silloin nousee mahdollisuus, että tilanteeseen puuttuvaa nuorta pidetään myös erikoisena. Äärimmäisissä tapauksissa voi auttaja joutua itse kaltoinkohdeksi. (Junttila 2016, 154.)

Tutkimuksen mukaan näyttäisi siltä, että tukioppilastoiminta ei ole juuriakaan vahvistanut kaverisuhteiden solmimista koulussa. Vastaajat kaipaavat enemmän yhteistä tekemistä ja erilaisia toimintamuotoja tukareiden kanssa. Oppilaat toivovat heitä huomioitavan tukareiden toimesta muulloinkin kuin vain tukarituokioina. Tukioppilas tapahtumia toivotaan koko lukukauden kattaviksi. Vastauksista nousee esiin, että reilu kolmasosa oppilaista kokee jäävänsä ilman tukioppilaiden tukea ja apua koulussa.

Tutkimukseen osallistuneista oppilaista useimmat olivat tyytyväinen sosiaalisiin suhteisiinsa eivätkä tunteneet yksinäisyyttä kouluympäristössä. Porukkaan kuulumattomuutta tuntee 11 prosenttia eli 15 nuorta 131 vastaajasta. Tämä lukumäärä vastaa keskimääräisesti aiempia tutkimuksia, joiden mukaan koululaisista on kymmenestä kahtenkymmeneen prosenttiin, enemmän tai vähemmän yksinäisiä (Junttila 2015, 29).

10 POHDINTA

Yksinäisyys aiheena on yhteiskunnallisesti todella tärkeä. Onneksi nuorten huonovointisuuteen ja pahaan oloon on herätty. Tavoitteeni oli edistää omaa tietämystä kyseisestä aiheesta, joten päätin yhdistää tukioppilastoiminnan ja yksinäisyyden tutkimuksessani. Henkilökohtaisesti toivon, että tulevaisuudessa lasten ja nuorten yksinäisyyteen kiinnitetään enenemissä määrin huomiota.

Tukioppilastoiminta näyttäytyi minulle uudessa valossa tehdessäni tutkimusta. Tukioppilaat tekevät hienoa työtä kouluissa. He ovat todella sitoutuneita ja motivoituneita olemaan tukioppilaina sekä esimerkkinä muille oppilaille. Tukioppilaat oppivat tukioppilastoiminnassa vastuullisuutta ja mallia vapaaehtoistoiminnasta sekä saavat oppia vaikuttamisen mahdollisuuksista.

Yksin olemisen merkitys muuttuu nuoruusiässä psyykkisen ja biologisen kehityksen vaikutuksesta. Nuoren ajatukset ovat jatkuvassa myllerryksessä kehossa tapahtuvien erilaisten muutosten takia ja tämän vuoksi yksinäisyys saattaa kuulua jossain määrin luonnollisena osana tähän kehityskautteen. Nuoren ollessa herkässä kehitysvaiheessa mieli voi olla hyvin herkkä ja haavoittuva kaikille ihmissuhde ristiriidoille. (Saari 2016, 77.) Varhainen puuttuminen ja ennakoiminen nuorten yksinäisyyteen on ensiarvoisen tärkeää. Jos pystymme havaitsemaan ja puuttumaan nuoren yksinäisyyteen, niin varmasti pystymme myös siihen jollain keinoin vaikuttamaan.

Saari (2016, 32) mainitsee yksinäisten alkavan rakentamaan muureja ympärilleen, niin voiko olla niin, että yksinäiset ovat jossain määrin näkymättömiä eivätkä halua tulla tällä tavoin näkyväksi suhteessa muihin, jotta eivät tule leimatuiksi yksinäisiksi. Tässä suhteessa tukioppilaat saattavat olla hyvässä asemassa havaitessaan hiljaiset ja vetäytyvät nuoret tukioppilastoiminnassa. Kuten Junntila (2018, 22) tiivistää yksinäisyys ei ole tutkimusten mukaan varsinaisesti lisääntynyt vaan yksinäisyyden vaikutukset ovat käyneet monitahoisemmaksi, ankarammaksi ja pidempi kestoisemmiksi, joten ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen on ensiarvoisen tärkeää.

Tutkimuksessani erityisesti kiinnitin huomiota ”en osaa sanoa”- vastausten mittavaan määrään. Tuumin, että olisiko ollut parempi sulkea kyseinen vastausvaihtoehto kokonaan kyselylomakkeesta pois. Vai olisiko mahdollista, että näiden vastausten joukoista voi tulla näkyviin yksinäisiä koululaisia, jotka eivät osanneet tai halunneet kertoa mielipidettään. Mietin myös sitä, että olivatko kysymykset selkeitä ja helposti ymmärrettäviä kyseiselle ikäryhmälle. Nuoren saattaa olla hankala jäsentää ajatuksia tai tunnistaa itselleen sopivaa vaihtoehtoa tiukasti rajatulta asteikolta.

Minussa herätti ajatuksia myös vastauksissa ilmennyt tukioppilastoiminnan vaikuttamattomuus kaverisuhteiden vahvistajana. On varmasti hyvä

pohtia, miten kaverisuhteita voidaan tulevaisuudessa vahvistaa vai voitaanko niihin ylipäätään vaikuttaa tukareiden toiminnassa. Vastauksista nousi esiin, että reilu kolmasosa oppilaista kokee jäävänsä ilman tukioppilaiden tukea ja apua koulussa. Pohdin, että mahtaako vastaukset mahdollisesti kertoa siitä, ettei tukea ja apua ole mahdollisesti tarvittu tai pyydetty. Mietin myös sitä, että miten vastaukset olisivat mahtaneet jakautua, jos poikien ja tyttöjen vastaukset olisivat eroteltu toisistaan.

Junttila (2015,151) herättelee pohtimaan sitä, että miten nuorten yksinäisyys kouluympäristössä voitaisiin nähdä ja tunnistaa vieläkin paremmin sekä millä tavoilla nuorten yksinäisyyttä voitaisiin supistaa. Olisi myös hyödyllistä miettiä miten voisimme lisätä turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta kouluissa. Näihin Junttilan esiin nostamiin asioihin olisi mielestäni tärkeää pureutua myös tukioppilastoimintaa kehitettäessä.

Uskon saaneeni tutkimuksessani tarpeellista ja ajankohtaista tutkimustietoa Mannerheimin Lastensuojeluliiton tukioppilastoiminnan nykytilasta. Tukioppilastoimintaa on tutkittu aiemmin, mutta tukioppilastoiminnan vaikutuksesta yksinäisyyteen ei ole tutkittu tukioppilastoiminnan vaikuttavuuden näkökulmasta Päijät-Hämeen seudulla. Toivon tutkimuksesta poikineiden kehitysideoiden olevan hyödyllisiä ja käyttökelpoisia Mannerheimin Lastensuojeluliitolle heidän kehittäessään tukioppilastoimintaa.

Mielestäni opinnäytetyö vastasi asetettuihin tavoitteisiin sekä tutkimuskysymyksiin. Kyselytutkimuksen tulokset koin luotettavina. Tutkimuskohteenä oli yhden koulun oppilaat, jotka olivat olleet tukioppilastoiminnan piirissä lukuvuoden. Kerätty tutkimusaineisto oli laaja ja uskon, että se kertoi tukioppilastoiminnan merkityksestä nuorten yksinäisyyden kokemukseen tässä koulussa. Pohdin sitä, että miten tuloksiin vaikuttaisi se, että kyselytutkimus toteutettaisiin useammassa koulussa. Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista tutkia tukioppilastoiminnan vaikuttavuuden kokemuksia opettajien ja muun koulun henkilökunnan näkökulmasta.

Opinnäytetyöprosessi sujui pääasiallisesti hyvin. Oman ohjaavan opettajan kanssa yhteistyö sujui mukavasti. Ohjaustapaamisia on ollut riittävästi ja olen saanut hyviä näkökulmia sekä toimivia vinkkejä työhöni. Olen kartoittanut omaa tietotaitoa opinnäytetyöprosessin aikana useammasta aihealueesta. Arvelen, että aiheiden tutkiminen kasvatti minun omaa asiantuntemusta ja kehitti myös ammatillista kasvuani. Opinnäyte opetti minulle kärsivällisyyttä ja pitkämielisyyttä. Asiat tapahtuivat ajallaan ja niitä ei voinut jouduttaa. Toisinaan tunsin syvää turhautuneisuutta ja tämän tunteen kanssa tuli opetella elämään. Tutkimustyö itsessään oli hyvin mielenkiintoista ja innostuin kovin internetpohjaisen webropol-kyselyn käytöstä tutkimuksessa. Opinnäytetyö oli varsin hyödyllinen oppimisprosessi omalle kehittymiselle. Tästä on hyvä tilaisuus jatkaa itsenäisesti pureutumista vielä syvällisemmin yksinäisyys teemaan.

LÄHTEET

- Gretschel, A. 2002. *Kunta nuorten osallisuusympäristönä*. Nuorten ryhmän ja kunnan vuorovaikutussuhteen tarkastelu kolmen liikuntarakentamiprojektin laadunarvioinnin keinoin. Jyväskylän yliopisto. Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta. Väitöskirja. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/13503> Haettu 8.7.2018
- Gretschel, A. & Kiilakoski, T. (toim.) 2007. *Lasten ja nuorten kunta*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Heikkilä, T. 2008. *Tilastollinen tutkimus*. 7. uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Heiskanen, T. & Saaristo, L. (toim.) 2011. *Kaiken keskellä yksin. Yksinäisyyden syyt. Sairaukset ja hallintakeinot*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Helenius, J. & Pihlaja, K. & Tallgren, S. ja Toukonen, L. 2014. *Tukioppilastoiminnan opas*. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Wellprint Oy.
- Hietala, T. & Kaltiainen, T., Metsärinne, U. & Vanhala, E. 2010. *Nuori ja mieli - koulu mielenterveyden tukena*. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. *Tutki ja kirjoita*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy
- Junttila, N. 2015. *Kavereita nolla*. Lasten ja nuorten yksinäisyys. Helsinki: Tammi.
- Junttila, N. 2010. Social competence and loneliness during the social years - issues in assessment, interrelations and intergenerational transmission. Turun yliopisto. Saatavissa: <http://www.utupub.fi/handle/10024/59283> Haettu 11.9.2018
- Kangasniemi, J. 2008. *Yksinäisyyden kokemisen avainkomponentit*. Yleisradion tekstitelevisio Nuorten palstan kirjoituksissa. Jyväskylän yliopiston kirjasto/ Julkaisuyksikkö, Jyväskylä. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/19195/1/9789513934088.pdf> Haettu 8.7.2018.
- Kaukkila, V. & Lehtonen, E. 2007. *Ryhmästä enemmän. Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle*. Suomen Mielenterveysseura Laadukasta kulttuuria vapaaehtoistyöhön-hanke. SMS-Tuotanto Oy.

Kiilakoski, T. & Gretschel, A. & Nivala, E. 2012. *Osallisuus, kansalaisuus, hyvinvointi*. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura.

Kopakkala, A. 2005. *Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen*. Helsinki: Edita.

KvaliMOTV 2018. *Toimintatutkimus. Sisällönanalyysi*. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html Haettu 4.7.2018

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry. *Toimintakertomus 2016*.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2014. *MLL:n suunta 2024*. Hämeen kirjapaino Oy.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2014. *Tietoa MLL:stä*. Saatavissa: <http://www.mll.fi/mll/> Haettu 29.6.2018

Markkanen, M L. 2012. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. *Välineitä ryhmän toiminnan tukemiseen*. Saatavissa: <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/mllfi/prod/2017/06/30141708/Kuulun-Välineitä-ryhmän-toiminnan-tukemiseen.pdf> Haettu 29.6.2018.

Norrlin, T. 2011. MLL:n Lahden yhdistys ry. *90 vuotta lapsen puolesta*. Lahti: Markprint Oy.

Nurmiranta, H. & Leppämäki, P. & Horppu, S. 2009. *Kehityspsykologiaan lapsuudesta vanhuuteen*. Helsinki: Kirjapaja

Nurmi, J.-E. & Ahonen, T. & Lyytinen, H. & Lyytinen, P. & Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2010. *Ihmisen psykologinen kehitys*. Helsinki: WSOY.

Perho, S. 2007. *Vertaisuuden voimaa. Tukioppilastoiminta koulun yhteisöllisyyden ja oppilaiden osallisuuden tukijana*. Arviointi tutkimuksen lopuraportti. Saatavissa: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/vertaisuuden_voimaa.pdf Haettu 12.7.2018

Saari, J. 2009 *Yksinäisten Yhteiskunta*. Helsinki: WSOYpro Oy

Saari, J. 2016 *Yksinäisten Suomi*. Tallinna: Gaudeamus.

Salmela, J. 2006. *Koetun sosiaalisen tuen, pätevyyden, itsearvostuksen ja liikunnan yhteyksiä nuoruusiän kasvuvuosina*. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/18015/951-39-2490-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Haettu 14.7.2018

Sinkkonen, J. 2012. *Nuoruusikä*. Juva: WSOY.

Salovaara, R. & Honkonen, T. & Toukonen, L. 2014. *Tukioppilaan työvihko*. Nuorten MLL. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Wellprint Oy.

Toukonen, L. 2010. *Tukioppilaan toimintaopas*. Nuorten MLL. Mannerheimin Lastensuojeluliiton oppaita. Wellprint Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 2. uudistettu painos. Helsinki: Tammi

Unicef. *Lapsen oikeudet*. Lapsen oikeuksien sopimus lyhennettynä. Saatavissa: <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-lyhennettyna/> Haettu 9.7.2018. Ei päivitystä.

Vilka, H. 2006. *Tutki ja havainnoi*. Helsinki: Tammi

Haastattelut:

Salomaa, M. 2018. Toimintakoordinaattori. Mannerheimin Lastensuojeluliitto Lahden yhdistys. Haastattelu: 27.6.2018.

Salomaa, M. 2018. Toimintakoordinaattori. Mannerheimin Lastensuojeluliitto Lahden yhdistys. Haastattelu: 31.7.2018.

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS**8.8.2018****Hakija**

Nimi:

Osoite:

Puhelin:

Sähköposti:

Ohjaaja

Nimi:

Sähköposti:

Opinnäytetyö

Nimi:

Kuvaus:

Aikataulu:

Aineiston käsittely:

Tutkimuskohde:

Liitteet

Tutkimuslupahakemus (1) ja kyselylomake (2)

Koulun nimeä SAA / EI SAA käyttää opinnäytetyössä.

Tutkimuslupa MYÖNNETTY / EVÄTTY Päivämäärä: _____

Allekirjoitukset

Hakija: _____ Rehtori: _____

Kyselytutkimus

MLL:n tukioppilastoiminnan merkitys nuorten yksinäisyyteen

1. Sukupuoli

*

Tyttö

Poika

2. Tunnistin tukioppilaat koulussani

Täysin samaa mieltä

Osittain samaa mieltä

En osaa sanoa

Osittain eri mieltä

Täysin eri mieltä

3. Meillä on kiva koulu

- Täysin samaa mieltä
- Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Osittain samaa mieltä
- Osittain eri mieltä

4. Minulla on yhteisiä asioita koulukavereiden kanssa

- Täysin eri mieltä
- Täysin samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Osittain samaa mieltä
- Osittain eri mieltä

5. Olen tyytyväinen kaverisuhteisiin koulussa

- Täysin eri mieltä
- Täysin samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Osittain samaa mieltä
- Osittain eri mieltä

6. Tunnan kuuluvani porukkaan muiden koululaisten kanssa

- Täysin eri mieltä
- Täysin samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Osittain samaa mieltä
- Osittain eri mieltä

7. Tukioppilaista on ollut minulle apua ja tukea koulussa

- Täysin eri mieltä
- Täysin samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Osittain samaa mieltä
- Osittain eri mieltä

8. Tukioppilastoiminta on lisännyt yhteenkuuluvaisuuden tunnetta

- Täysin eri mieltä
- Täysin samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Osittain samaa mieltä
- Osittain eri mieltä

9. Tukioppilaiden järjestämät toiminnalliset leikit ovat olleet mieleisiä

- Täysin eri mieltä
- Täysin samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Osittain samaa mieltä
- Osittain eri mieltä

10. Tukioppilastoiminta on auttanut solmimaan uusia tuttavuuksia koulussa

- Täysin eri mieltä
- Täysin samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Osittain samaa mieltä
- Osittain eri mieltä

11. Tukioppilaat ovat luonneet koulussa turvallisuuden tunnetta järjestämällä yhteistä toimintaa

- Osittain samaa mieltä
- Täysin eri mieltä
- Osittain eri mieltä
- Täysin samaa mieltä
- En osaa sanoa

12. Ryhmäyttämisleikit ovat olleet mukava tapa tutustua uusiin oppilaisiin

- Osittain samaa mieltä
- Täysin eri mieltä
- Osittain eri mieltä
- Täysin samaa mieltä
- En osaa sanoa

13. Mielestäni tukioppilastoiminta on lisännyt kouluviihtyvyyttä

- Osittain samaa mieltä
- Täysin eri mieltä
- Osittain eri mieltä
- Täysin samaa mieltä
- En osaa sanoa

14. Olen saanut ääneni kuuluville, jos minulla on sanottavaa ryhmässä

- Osittain samaa mieltä
- Täysin eri mieltä
- Osittain eri mieltä
- Täysin samaa mieltä
- En osaa sanoa

15. Olen tuntenut itseni tukioppilastoiminassa mukana ollessa arvokkaaksi ja yhdenvertaiseksi muiden kanssa

- Osittain samaa mieltä
- Täysin eri mieltä
- Osittain eri mieltä
- Täysin samaa mieltä
- En osaa sanoa

16. Voin itse vaikuttaa mihin ryhmään tai porukkaan kuulun

- Osittain samaa mieltä
- Täysin eri mieltä
- Osittain eri mieltä
- Täysin samaa mieltä
- En osaa sanoa

17. Olen saanut itse päättää osallistumisestani tukioppilastoimintaan

- Osittain samaa mieltä
- Täysin eri mieltä
- Osittain eri mieltä
- Täysin samaa mieltä
- En osaa sanoa

18. Vietän mielelläni aikaa omassa seurassa

- Osittain samaa mieltä
- Täysin eri mieltä
- Osittain eri mieltä
- Täysin samaa mieltä
- En osaa sanoa

19. Tunnistan koulussa tilanteen, jossa joku koululainen jää toistuvasti ryhmän ulkopuolelle

- Osittain samaa mieltä
- Täysin eri mieltä
- Osittain eri mieltä
- Täysin samaa mieltä
- En osaa sanoa

20. Tiedän kuinka toimitaan, jos näen nuoren koulussa olevan toistuvasti yksin

- Osittain samaa mieltä
- Täysin eri mieltä
- Osittain eri mieltä
- Täysin samaa mieltä
- En osaa sanoa

21. Mielestäni koulussamme ei harrasteta kiusaamista tai syrjintää Osittain samaa mieltä Täysin eri mieltä Osittain eri mieltä Täysin samaa mieltä En osaa sanoa**22. Onko tukioppilastoiminta auttanut sinua kotiutumaan uuteen kouluusi ?**

23. Mikä on sinun mielestäsi tukioppilastoiminnassa ollut parasta?

24. Miten mielestäsi tukioppilastoimintaa voisi kehittää ja parantaa ?

25. Onko vielä jotakin mitä haluaisit kertoa ?
